színház

A MAGYAR SZÍNHÁZI TÁRSASÁG FOLYÓIRATA

DRÁMAMELLÉKLET 2010. AUGUSZTUS

SZÉCHENYI KÖNYVTÁR
MMB 1427

Christopher Marlowe

DOKTOR FAUSTUS

Fordította: Szabó Stein Imre

SZEREPLŐK

KÓRUS
DOKTOR FAUSTUS
WAGNER, Faustus segédje
VALDES } barátai
CORNELIUS }
HÁROM TANÍTVÁNY
ÖREGEMBER

ROBIN
DICK
CSAPOS
LÓ(ÜZLET)KÖTŐ } bohózati figurák
FUVAROS

HOSTESS

PÁPA
BRUNÓ (ellenpápa)
LORRAINE BÍBOROS
KÁROLY, Németország császára
BENVOLIO, udvari lovag
VANHOLT HERCEGE
VANHOLT HERCEGNÉJE

ANGYAL
ROSSZ SZELLEM
MEPHISTOPHILIS

LUCIFER
BELZEBUB
ÖRDÖGÖK
A HÉT FŐBŰN
NAGY SÁNDOR
NAGY SÁNDOR SZERETŐJE

DARIUS
SZÉP HELÉNA
KÉT CUPIDO

Szerzetesek, barátok
katonák és szolgák

I. FELVONÁS

ELŐJÁTÉK

Jön a kórus

KÓRUS[1]
Nem Trasimene[2] fennsíkja fölött szárnyal,
Hol Mars vad pünokkal összeborult;
Nem is bukott kormányú nagy királyok
Udvari szexbotrányain mulat,
S nem dicső tetteken veri ma le
Múzsánk isteni verse ritmusát:
Nem, ó, hölgy és úr, a műsor ma más;
Nézd Faustus jó sorát, rossz sorsát.
Értő ítéletükben bízva most
Kezdjük Faustusunk gyerekkorán;
Nos, megszületik, családja szegény,
S a németországi Rodában él.
Kamaszkorában Wittenbergbe megy,
Hol rokonok nyúlnak hóna alá.
A hittudományban oly eminens –
A tudomány kertjének díszvirága –,
Hogy doktorrá avatják korán.
Párja nincs, angyal-könnyedén vitázik
A teológia kérdésein,
Mígnem sikertől s gőgtől telve el
Önárnyát viaszszárnyon lépi túl –
Az ég haragra gyúl, s olvadt szárnyán
Pokoli praktikák közé zuhan.
S ki tálcán kapta az arany tudást,
Most rút fekete mágiát zabál,
És édességnek halottat idéz –
Egy tál bűbájért adta üdvét:
Ő az, ki a szobájában ül épp.

Kórus el

I. FELVONÁS, 1. SZÍN

Faustus dolgozószobája

FAUSTUS
Távozz tőlem, katedrás tudomány;
A mélyre dobban mától szellemem!

A *Doktor Faustus* első kiadása 1604-ben jelent meg. Ezt az első kiadást, melyből egyetlen példány maradt fenn, hívja az irodalomtudomány az A Quartónak. 1616-ban egy igen eltérő szöveg jelent meg, ez a B Quarto. A B, némi cenzúrának köszönhetően, 36 – javarészt blaszfém – sort elveszített, viszont 676 új sorral gazdagodott. A B számos tisztázatlan eredetű komikus és farce-jelenetet tartalmaz, viszont összességében teljesebb a nyelvezete. Fordításom során a B szövegére és az A struktúrájára támaszkodtam.
Fordításom Sylvian Barnett (Signet Classic, 1969) kritikai szövegkiadásán alapul.

[1] Rendszerint – s a kor szokásának megfelelően – egyetlen színész.
[2] A Trasimeno-tó, Hannibál rómaiak fölött aratott győzelmének helyszíne (i. e. 217).

Doktor vagy már, Faust, add csak a szentet,
De áss ki a tudásért minden vermet,
S Aristoteles legyen istened.
De mily isten az, mely csak elragad?[3]
„Bene disserere est finis logices."
Hogy logikád célja a jó szöveg?
Ez az egész, nincs méretes csodád?
Hagyjuk egymást! Abban mester vagyok.
Faustus szelleme nagyobbra tör:
El az on kai me on-nal,[4] s jöjjön Galenus,
Légy orvos, Faustus, halmozz aranyat,
Egy csodakúra visz az öröklétbe!
„Summum bonum medicinae sanitas."[5]
A gyógyítás fő értelme az ép test.
Mért, ebben tán nem alkottál nagyot?
Nem lett ige néhány röpke szavad,
Falinaptár csodás receptjeid,
Mik városokból verték ki a járványt,
S megoldottak ezer csúf nyavalyát?
S hová lettél? – csak ember maradtál.
Ha örökélet-játékot ígérnél,
Élővé báboznád a halottakat,
Akkor ünnepelnék nagyságodat.
Üdv, orvososdi! Jöjj, Justinianus!
(Olvas)
„Si una eademque res legatur duobus
Alter rem, alter valorem rei,"[6] – satöbbi.
Ravasz kis aljas vagyonjogi trükkök!
(Olvas)
„Ex hereditare filium non potest pater, nisi"[7] –
Hát ennyit tud az Institutiók,[8]
Igazság kenyere, teste a jognak?
Korrupt, kisstílű kulik tudománya,
Kik bajban és szemétben guberálnak;
Mily szánalmas és szűkös ez nekem!
Ha nincs megoldás, marad a vallás:
Itt van Jeromos[9] latin Bibliája: –
(Olvas)
„Stipendium peccati mors est." Hú!
A bűn jutalma a halál. Kemény!
„Si peccasse negamus, fallimur
Et nulla est in nobis veritas."[10]
Aki azt állítja, nem vétkezett,
Abban nincs igazság és öncsaló.
Akkor hajrá, legyünk csak bűnözők,
Az evidens, hogy fűbe harapunk,
S az út végén mi vár? – örök halál.
No, váltsunk doktrínát: Che será, será;
Lesz, ami lesz? Nem rossz... Vallás, viszlát!
De ez az okkult metafizikás
Fekete mágia mennyei cucc!
Vonalak, körök, betűk, grafémák –
Ó, Faust bácsi imád titeket!
Ó, a profit és a gyönyör, erő,
Hatalom és mindenhatóság minő
Világa várja itt a hű profit!
Mi a Föld két dermedt sarka közt mozog,
Parancsomra vár: herceg és császár
Csak földje határán belül király,
De szelet nem vet, s vihart nem arat:
Az én égi birodalmam az már,
Egyetlen határa a józan ész.
Rátermett mágus félisten lehet:
Csábíts el, agyam, s szülj nekem istent!

Jön Wagner

Járj közben, Wagner, jó barátaimnál,
A német Valdesnél s Corneliusnál –
És kérd őket, azonnal jöjjenek.

WAGNER
Meglesz, uram.

FAUSTUS
Ez az eszmecsere végre fordít
A mókuskeréken, hol gürcölök.

Jön az Angyal és a rossz szellem

ANGYAL
Mocskos ez a könyv – hagyd figyelmen kívül,
Ne nézd, ne fogd, mert lelkedbe hatol,
S az Úr bő haragja fejedre száll!
Az *ott* blaszfém – olvasd a Bibliát.

ROSSZ SZELLEM
Merülj csak mélyre a híres tudásban,
Itt minden kincs igaz s tapintható:
Légy az isten földi szimmetriája,
Az elemek ura, mindenható.

Angyal és rossz szellem el

FAUSTUS
Istent játszani – már-már sok a jóból!
Idézzek szellemet kedvem szerint –
Az kivonna belőlem minden kételyt –,
Hogy életre keltsék vad álmaim?
Futhatnak Indiába aranyért,
Szánthatják a tengert lusta gyöngyért,
S kirázzák sarkából az Újvilágot,
Csak hogy ínyemre friss gyümölcs legyen;
Majd sorok közt olvasunk, és besúgják
Nagy királyok féltett lelki vackát;
Vagy pénzfalat húznak a németeknél,
S összecsomózzák a sebes Rajnát.
Selymet osztanak majd az iskolákban,
És ruhájával lázad minden diák;
Pénzt veretek, s lesz saját seregem,
Kiűzöm innen Párma hercegét,
S előttem hódol minden tartomány;
Igen, oly támadófegyvert eszel
Ki szolga szellem-hadam, hogy ahhoz
Semmi az antwerpi tüzes hajó.

Jön Cornelius és Valdes

Gyertek, német Valdes, Cornelius,
Bölcs tanácstok ma boldoggá avat!
Valdes, drága Valdes s Cornelius,
Halljátok, megnyert végül szavatok
A mágiának és titkos tanoknak.
Dohos és doktriner filozófia;
Szemfényvesztő jogászok s doktorkák;
S mindennek legalján ott a vallás,

---

[3] A szerző itt Arisztotelész kétkötetes, logikáról szóló értekezését, az *Analitikát* érti.
[4] Az arisztotelészi lét és nemlét.
[5] Szabad fordítás Arisztotelész *Nikomakhoszi etika* című műveből.
[6] „Ha egyazon dolgot két személyre hagynak, úgy az egyikük birtokolja majd magát a dolgot, a másikuk pedig annak értékét, és így tovább" (latin).
[7] „Egy apa nem tagadhatja ki fiát, csak akkor..." (latin).
[8] Justinianus római császár (483–565) rendelte el a törvénykönyv megalkotását.
[9] Marlowe itt a Szent Jeromos által készített latin bibliafordításra gondol.
[10] János evangéliuma 8,48.

Kínos, alantas, hitvány és gonosz:
Csak a mágia izgat – akarom!
Most, jó barátok, most segítsetek,
S én, ki szillogizmusokkal zavartam
Kerge révületbe püspököket,
Míg Wittenberg színe-java egymást
Taposta előadásaimon –
Akár a Hádész mohó árnyai,
Mikor bölcs Musaeus pokolra szállt –,
Oly frenetikus leszek, mint Agrippa:[11]
Holt lelkeiért bomolt Európa.

VALDES
E könyvek, a zsenid s a mi tudásunk
Hármunkat itt világsztárrá[12] avat.
Mint színes bőrű a fehér urat,
Úgy loholnak rajongó szellemek
Szolgálni majd hármunk örök szeszélyét;
Oroszlánként védenek, csak szólj,
Ha az kell, mint német dzsidás vagy lapp
Jegesember trappol néhány melletted;
Néha, mint nőhad vagy ajzott szűzek,
Kiknek több báj árnyalja hűvös arcát,
Mint amennyit Venus hókeble rejt,
Velencéből terhes gályarajokat,
S aranygyapjút hoznak Amerikából,
Többet, mint vén Fülöp[13] egy év alatt –
Ha tanult kollégánk, Faust, kitart.

FAUSTUS
Erősebben kívánom ezt, mint te
Az életet; ne kötözködj, Valdes.

CORNELIUS
Oly csodákba forgat e mágia,
Hogy tudatod, más nem viheti táncba.
Ki játszva sorol komor csillagot,
Nyelvzseni és lángész a kémiában,
Annak sétagalopp a mágia:
Tudd meg, Faustus, híresebb leszel,
Üzöttebb s vágyottabb csoda-celeb,
Mint elődöd, az a delphoi jós.
Azt súgják: fölitatják a tengert,
S régi roncsok terhét idehordják,
Ó, igen, a kincset, mit őseink
A Föld falánk gyomrában dugtak el –
Azt súgják a szellemek. Mi kell még?

FAUSTUS
Semmi más. Tudd meg, szíven ütöttél!
Most prezentáljátok a lényegét,
S én mint kezdő elbújok egy bozót
Tövén, míg tökélyre nem csiszolom.

VALDES
Innen magányos vackodra siess,
Vidd Bacon s Albanus[14] könyveit,
A Zsoltárok könyvét, a Bibliát;
S ha kimaradt bármi fontos kellék,
Előadásunk végén megtudod.

CORNELIUS
Első rész: varázsigék, szlogenek,
Csak aztán a képi üzenetek –
A végén maga is próbát tehet.

VALDES
Az alapfogalmakkal kezdeném,
S nemsoká a nyomodban sem leszek.

FAUSTUS
Vacsorázzunk együtt, és azután
Nem lesz titok, amit lepel takar;
Varázsolnom kell, s tudni, ki vagyok:
Később alszom, vagy most belehalok.

Mind el

I. FELVONÁS, 2. SZÍN

Faustus háza előtt
Jön két tanítvány

ELSŐ TANÍTVÁNY
Mi lehet vajon Faustusszal, kinek „így tehát-azaz ekképp"-jeitől vad tudásfrász tört ki egyetemeinken?

Jön Wagner

MÁSODIK TANÍTVÁNY
Azt mindjárt megtudhatod – itt jön a segédje.

ELSŐ TANÍTVÁNY
Prosztókám, hogy s mint? Hol a főnököd?

WAGNER
Isten a mennyekben a megmondhatója.

MÁSODIK TANÍTVÁNY
Akkor nemigen mondhatod.

WAGNER
S ha mégis? Csak a másik nem következik az egyikből.

ELSŐ TANÍTVÁNY
Te sudri, küldd csöpp eszed aludni, s nyögd ki végre, merre találjuk!

WAGNER
Az érv nem sérv, nem erővel kapják. Ennek, mint végzősök, a végére járhattatok volna; úgyhogy ne halmozzátok a hibát, s lejjebb a hanggal.

MÁSODIK TANÍTVÁNY
Tehát nem mondod?

WAGNER
De hát megmondom én. Csak épp túl sok szőrt hasogattok. Hát nem *corpus naturale* ő is? Afféle fizikai test, amely mint olyan mozgásban van. S ha így van, miért vegzáltok engem? Ha nem volnék természetemnél fogva ilyen flegma s fáradt a haragra, s csak a farkalásban (akarom mondani: farvakarásban) tettre kész, ajánlanám, akasszátok meg hozzám való közeledéseteket, noha valami azt súgja, föl lesztek ti úgy is függesztve a jövő tanévben... Most pedig, hogy alulmaradtatok, mondhatom nektek, mint a papok: – Igaz hitemre, drága felebarátaim, mesterem ott bévül költi épp vacsoráját Valdesszel és Corneliusszal, miről e bor, ha testesülne, folyóbeszédben tájékoztathatná méltóságotokat. Most pedig az Úr áldjon meg, tartson s tartóztasson meg drága felebarátaim, drága felebarátaim, drága felebarátaim. *(El)*

ELSŐ TANÍTVÁNY
Ó, Faustus! Csak gyanítottam, de most félek,
Beszippantott e bűnös vízió,
Mely hírhedtté tette azt a kettőt.

MÁSODIK TANÍTVÁNY
Lenne csak név, távoli idegen,
Zokognék előre bukott lelkén.
De jöjj, s informáljuk most a rektort;

---

[11] A nettesheimi Cornelius Agrippa (1486–1535), szerzője a *De occulta philosophia* című, a reneszánsz mágiát taglaló opusnak – Agrippáról az a hír terjedt el, hogy mestere volt a halottidézésnek.
[12] „Canonize" az eredeti szövegben – manapság a hírteremtődés, ismertté válás a médián keresztül valósul meg.
[13] II. Fülöp spanyol király (1527–1598).
[14] Marlowe esetleg Pietro d'Albanóra, a középkori filozófusra és orvos-szakíróra gondolt.

Szankciói megállíthatják őt.
ELSŐ TANÍTVÁNY
Félek, nincs, mi őt megállítsa már!
MÁSODIK TANÍTVÁNY
Megtesszük, amit tehetünk.

Mindketten el

I. FELVONÁS, 3. SZÍN

Kiserdő
Jön Faustus szellemet idézni

FAUSTUS
Most, hogy az éj magányba boruló
Háta, hogy reszkető Oriont lássa,
Felkúszik a Déli-sarkról az égre,
S a szemébe korom-ködöt lehel,
Kezdd végre, Faustus, a kántálást –
Áldoztál nekik, s túl vagy az imán;
Lássuk, vette-e ördög az adást?
E körben áll a Jehova neve,
Előre-hátra anagrammaként,
Gyanú fölött álló szentek, s az ég
Boltján lógó testek betűjele,
S hunyó csillagot jelző titkos kód
Ugrasztani szunnyadó szellemet:
Ne inogj, Faust, késő félni már,
S vesd be most a végső sötét imát.
(Villámlik)
„May the Gods of Acheron be favourable to me! Away with the triple deity of Jehovah! Spirits of fire, air, water, earth, hail! Prince of the East (Lucifer), Beelzebub, monarch of burning hell, and Demogorgon, we ask your grace that Mephistophilis may appear and rise.
(Megjelenik fönn egy sárkány)
Why do you linger?
By Jehovah, hell, and the holy water which I now sprinkle, and the sign of the Cross which I now make, and by our vows, may Mephistophilis himself now rise to do us service!"[15]

Jön Mephistophilis

Parancsolom, tűnj el, s válts alakot;
E rút képpel nem azonosulok:
Térülj s fordulj, mint ferences barát –
Ördögnek épp ily szent pofa való.

Mephistophilis el

Mennyei szavak s mily kötőerő:
Ki ne lenne profi e műfajban?
S e Mephistophilis – kezes bárány,
Illemtudó, már-már alázatos!
Szavam ereje mágikus erő.

Jön Mephistophilis mint ferences barát

MEPHISTOPHILIS
Nos, Faustus, mondd: mit tehetek érted?
FAUSTUS
Amíg csak élek, sarkamban loholj,
Ne kérdj, csak lesd minden parancsomat,
Ha kell, tépd le a holdat az égről,
Vagy úsztasd a tengert a föld fölé.
MEPHISTOPHILIS
A nagy Lucifer szolgája vagyok,
Játszani csak ő rendelhet hozzád;
Parancsáig terjed hatásköröm.
FAUSTUS
Hát nem ő döntött úgy, hogy megjelenj?
MEPHISTOPHILIS
Ezúttal magam határoztam így.
FAUSTUS
Értsem úgy, nem a szövegem hatott?
MEPHISTOPHILIS
Az csak meghatott – és okot adott;
Ha halljuk, valaki Istent abálja,
Gyalázza az Írást s a Megváltót,
Örök lelkéért mi nyomban kiszállunk;
Nincs üresjárat, akkor mozdulunk,
Ha a kárhozat útján jól halad.
Ha kitérő nélkül látni kívánsz,
Jó a Szentháromság paródiája
S poklunk urához küldött hő ima.
FAUSTUS
Faustus tehát
Beérkezett; nem vitatja az elvet,
Hogy Belzebub a fő irányadó,
Kinek ő testét-lelkét fölajánlja.
A „kárhozat" engem nem riaszt,
Mert nekem a pokol a mennyország,
Hol Platónnal lődöröghet a lelkem!
De e híg fecsegés lélekölő –
Halljam, mi a te urad, Lucifer?
MEPHISTOPHILIS
Ő minden rossz szellem legfőbb ura.
FAUSTUS
S nem volt ez a Lucifer egykor angyal?
MEPHISTOPHILIS
De, s Isten szívéhez legközelebb.
FAUSTUS
Hogy lett belőle akkor főördög?
MEPHISTOPHILIS
Törhetetlen gőg és dac volt a vád;
S kivágta az Úr az ég ablakán.
FAUSTUS
S mik vagytok ti, kik Luciferrel éltek?
MEPHISTOPHILIS
Boldogtalanok, kik buktunk vele
Mint társai az összeesküvésben
És az örök átok alatti létben.
FAUSTUS
S az átok-lét helyszíne?
MEPHISTOPHILIS
A pokol.
FAUSTUS
Hát nem vagy most is épp a poklon kívül?
MEPHISTOPHILIS
Ez itt a pokol, s mind benne vagyunk:
Engem, ki láttam Isten arcát,
S tudom az égi gyönyörök ízét,
Nem szaggat naponta ezer pokol,
Tudva, hogy nem lesz üdvöm soha már?
Jaj, Faustus, kérdéseid közhelyek,
Mégis sebzik lankadó lelkemet!
FAUSTUS
A nagy Mephistót ily szenvedély rázza
Bukott égi gyönyör miatt? Nocsak.

[15] Az eredetiben ez a rész latinul hangzik el, de mivel korunkban már az angol a *lingua franca*, úgy véltem, szellemesebb ezt az invokációt angolul beépíteni a szövegbe. Fordítása: Acheron istenei, legyetek kegyesek hozzám! El Jehova hármas istenvalóságával! A tűz, levegő, víz, föld szellemei: ébredjetek! Kelet hercege (Lucifer), Belzebub, az égő pokol fejedelme és Demogorgon, alázatosan könyörgöm, hogy Mephistophilis hozzám fölkeljen, s nékem megjelenjen. Hol késlekedsz? Jehovára, a pokolra és a szenteltvízre, melyet most szétpermetezek, valamint a kereszt jelére, melyet most megrajzolok, s a szoros esküvésre, melyet teszek, kérlek, Mephistophilis, hogy jelenj meg nekem, hogy szolgálatomra légy!

Tanulj Faustustól talpig férfi lenni,
S ne fuss oly üdv után, mi úgyse vár.
Dolgozzunk inkább: add át Lucifernek:
Faustus kihívta az örök halált,
Vad kétségbe vonja az istenit;
Mondd, lelkem örökbérletbe adom,
Ha ő huszonnégy évet garantál,
Míg fickándozhatok a gyönyörben;
Ha úgy kísérsz mindvégig, mint árnyék,
S megadhatsz mindent, mit követelek;
Ha megoldhatsz minden kérdőjelet,
Ha ellenim torkát elmetszheted,
S parancsára kezes szolgám leszel.

MEPHISTOPHILIS
Meglesz, Faustus. *(El)*

FAUSTUS
Ha csillagmilliárd lenne lelkem,
Mind odaadnám e Mephistóért.
Vele én leszek a világ ura,
Levegőben járó egetverő,
Égi hidas, tengeri haderő;
Afrika hegypartjait kiterítem,
És a spanyol partokhoz csatolom,
Míg irányításom alá kerül.
A császár levegőt csak engedélyemmel
Vehet, s szintúgy a német fejesek.
Most, hogy vágyam szinte beteljesült,
A mély tudásnak adom át magam,
Amíg Mephistophilis visszatér. *(El)*

I. FELVONÁS, 4. SZÍN

Jön Wagner és Robin (a bolond)

WAGNER
Te birka, gyere csak ide!

ROBIN
Birka? Csak így? Isten zsebeire, ez neked belefér? Bizonyára sok birkát láttál ilyen kecskeszakállal. Jól értettem: birka?

WAGNER
Mondd csak, gyapjasodsz rendesen?

ROBIN
Ja, gempát rágok és suskát eszem.

WAGNER
Nézd csak a senkit! A hátsója kilóg, de jópofáskodik! Egy seggfej, hómlesz, egy merő córesz és olyan lejmista, hogy a lelkét eladná az ördögnek egy birkacombért, és befalná azon angolosan.

ROBIN
Hogy én, angolosan! Jól átsütve kérném, francia szószszal, ha már olyan drágán fizetek érte.

WAGNER
A lényeg: akarsz-e szolgálni? S akkor – „qui mihi discipurus" – tanítványom leszel, s járhatsz a nyomomban.

ROBIN
Hogyan: csupasz verslábakon?

WAGNER
Nem, te zokni; vert selyemben s szarkalábas[16] kabátban.

ROBIN
Szar kabátban? Ajjaj, úgy tudtam, ez volt az egyetlen apai öröksége! Hallod, nem akarnám kivenni szádból a falatot.

WAGNER
Szarkalábat mondtam, te tetű!

ROBIN
Ja, szarkaláb! Az féregirtó. Ezek szerint ha téged szolgállak, a bolháid meg hozzám állnak.

WAGNER
Így is nálad a túlerő. De elég a viccből, vagy most azonnal lekötöd magad nálam hét évre, vagy a rajtad tanyázó kis dögökből ördögöt gyártok, és miszlikre maratlak velük.

ROBIN
Ne fáradj, uram. Hozzám szinte hazajárnak; úgy rákaptak húsomra, mintha félpanzión lennének.

WAGNER
Elég a heccből, tapló; itt van, nesze, egy marék apró.

ROBIN
A'zanyját! Uram, most levett a lábamról.

WAGNER
Mostantól, ha hívlak, egy órán belül ideegyen a fene, bárhová visz is az ördög.

ROBIN
Uram, itt az apród – visszajár!

WAGNER
Nem én – már benne vagy. Készülj, mert rögtön ideidézek két ördögöt, és elvitetlek velük. Banio! Belcher!

ROBIN
Jöjjön csak az a Belcher, s jöhet is a felcser! Nem fogok bekrepálni egy krampusztól.

Jön két ördög

WAGNER
S ez hogy tetszik, uram? Munkába áll végre?

ROBIN
Úgy lesz, kedves Wagner, csak tüntesse el őket.

WAGNER
Rossz szellemek: sipirc!

Ördögök el

S most ide hozzám, te birka.

ROBIN
Máris, uram! Csak mondd, mester, ha hívhatlak így, megtanítasz a hókusz-pokluszra?

WAGNER
Ördögöd van: megtanítlak átváltozni kutyává, macskává, egérré vagy patkánnyá, vagy bármi mássá.

ROBIN
Kutyává, macskává, egérré vagy patkánnyá? Ez sok a jóból. O, Wagner úr!

WAGNER
Neked Wagner mester, te pokolfajzat. És ha jól akarsz járni, figyelj, hogy jobb szemed mindig keresztbe bal sarkamba szegezd quasi vestigias nostras insistere, s talán egyszer a nyomomba léphetsz.

ROBIN
Mérget vehet rá, uram.

El

II. FELVONÁS

1. SZÍN

Belép Faustus a dolgozószobájába

FAUSTUS
Faustus, nyilván nincs, ki megvált!
Elkárhozol, az szent, nincs megváltás! –
Mi veri itt benn Isten ritmusát?

[16] „Stavesacre", melynek jelentése többféle lehet, például patkánymag vagy csípős szarkaláb; a népi gyógyászatban féregirtásra használt szer.

Az csak agyrém, mi híg kétségbe ránt;
Az Úrban kételkedj, bízz Belzebubban:
Nincs visszaút; Faustus, légy kemény.
Te reszketsz? Ó, itt ül fülemben, és
Csak csengeti:
„Fordulj vissza, a mágia megöl!"
Hah, s Faustus Isten bárányа lészen!
Isten? Ő nem szeret.
Te önistened szekerét tolod,
S tengelyén Belzebub neve kotyog:
Oltárt és Dómot néki építek,
S csecsemők langy vérével áldozok.

Jön az Angyal és a Rossz szellem

ROSSZ SZELLEM
Híres vagy, Faustus, már le ne állj!
ANGYAL
Faustus, hagyd e fertelmes bagázst!
FAUSTUS
Ima, bűnbánat, vezeklés – no és?
ANGYAL
Mennybe vezető rés, amin beférsz.
ROSSZ SZELLEM
Egy őrült álma, tiszta fejlövés,
Illúzió – ha rászoksz, megőrülsz.
ANGYAL
Drága Faust, mennyei dolgok várnak
A mennyben.
ROSSZ SZELLEM
Ne dőlj be; itt vagyon, hatalom vár.

Mindketten el

FAUSTUS
Vagyon! Kezdetnek jó lesz néhány fríz
Tartomány.
Mephistophilisszel oldalamon
Mely isten árthat? Okom félni nincs:
Elég a fakszni, gyere Mephisto,
S jó híreket hozz a nagy Lucifertől!
Mindjárt éjfél? Jöjj, Mephistophilis,
Veni, veni, Mephistophile! [17]

Jön Mephistophilis

Halljam, mit üzen urad, Lucifer?

MEPHISTOPHILIS
Hogy vár Faustusra, amíg elél,
De lelkét adja a szolgálatér!
FAUSTUS
Azt érte én kockára tettem rég.
MEPHISTOPHILIS
De most ünnepélyesen rám hagyod,
S a véreddel írsz végrendeletet;
Lucifernek kell e garancia –
Vagy nincs üzlet, és megyek a pokolba.
FAUSTUS
Várj, lelkem az uradnak, mondd, mit ér?
MEPHISTOPHILIS
Hatalmát növeli.
FAUSTUS
Ezért kísért minden pillanatban?
MEPHISTOPHILIS
Solamen miseris socios habuisse doloris.[18]
FAUSTUS
Azért kínoztok, mert nektek is fáj?
MEPHISTOPHILIS
Fáj, ahogy emberszív csak fájni tud.
De mondd, Faustus, adod-e a lelked?
Úgy szolgád leszek, ki mindig csak vár,
S csodaváró agyad szűk lesz hozzám.
FAUSTUS
Nos, hát megkapja, Mephistophilis.
MEPHISTOPHILIS
Úgy, Faustus, bátran karodba vágj,
S esküdj, hogy lelkedet egy szép napon
Lucifer tulajdonába adod;
S azután légy oly nagy, mint Lucifer!
FAUSTUS *(karjába döf)*
Íme, Mephistophilis, kedvedért
Karomba szúrok, s saját véremmel
Pecsételem lelkem az örök éj
Korlátlan urának, nagy Lucifernek!
Nézd, karomból hogy fakad e patak,
Legyen ez kedvező jel a jövőre.
MEPHISTOPHILIS
De Faustus,
Ne mázold, írd a végrendeletet.
FAUSTUS
Igen, már írom is. *(Ír)* Csak az a baj,
Mintha dermedne – na! –, nem fog a vér.
MEPHISTOPHILIS
Tüzet hozok, folyékony lesz megint. *(El)*
FAUSTUS
Vérem megfagyott, mit jelentsen ez?
Test lázad a testamentum ellen?
Miért nem folyik, hogy befejezzem?
Faustus lelkét ráírja...: és itt megállt!
Miért ne? Tán a lelked nem tiéd?
Na, még egyszer: Faustus lelkét ráírja.

Visszajön Mephistophilis a parázstartóval

MEPHISTOPHILIS
Már itt is a tűz. Tedd rá, Faustus.
FAUSTUS
Így ni, jól hígul, s áttetszőbb a vér.
Most már folyóírással folytatom. *(Ír)*
MEPHISTOPHILIS *(félre)*
Mit meg nem teszek lelke javáért!
FAUSTUS
Consummatum est;[19] kész a szerződés,
Lelkem terhestül Luciferre írtam.
De mit akar ez itt...? Írás a karon?
Homo, fuge![20] Én, hova futhatnék?
Istenhez? Meglát, s a pokolba rúg.
Az agyam lázad ellenem. Ott sincs...
De ha látom! – az írás megjelent:
Homo, fuge! De Faustus nem fut el.
MEPHISTOPHILIS *(félre)*
Fordulok, s megtérítjük tudatát. *(El)*

Ördögök jönnek, koronákat és pazar ruhát adnak Faustusnak; táncolnak, azután eltűnnek.
Jön Mephistophilis.

---

[17] Jöjj, jöjj...
[18] A nyomorúság társaságkedvelő (latin).
[19] Elvégeztetett (latin, János evangéliuma 19,30).
[20] Repülj, ember!; vagy Menekülj, ember! (latin).

FAUSTUS
Látványos show, de mondd, ez mire jó?
MEPHISTOPHILIS
Semmiség, Faustus, csak kedvedért,
S hogy lásd, mágiánk mi mindent elér.
FAUSTUS
S ily lényekkel én is eljátszhatok?
MEPHISTOPHILIS
Ó, sokkal többre szól mandátumod.
FAUSTUS
Így ezer lelket is simán megér.
Fogd, Mephistophilis, e szerződést,
A testem s lelkem adásvételét:
Csak ha hűen tartod dealünk minden
Apró betűjét, életbe úgy lép.
MEPHISTOPHILIS
Poklos Luciferre mondom: mindent
Betartok neked, s életedbe lépek!
FAUSTUS
Olvasom, figyelj, Mephistophilis.

Az alábbi feltételek teljesülése esetén:
1. Ha és amennyiben Faustus alakját s lényegét tekintve szabad szellemként működhet;
2. Ha és amennyiben Mephistophilis a szolgálója lesz és parancsára áll;
3. Ha és amennyiben Mephistophilis megtesz és elhoz neki bármit és mindent, kérése szerint;
4. Ha és amennyiben házában és egyéb tartózkodási helyén láthatatlanul végzi tevékenységét;
5. S végül, ha és amennyiben nevezett Faustus Jánosnak az általa megkívánt alakban s formában jelenik meg minden alkalommal;

Alulírott dr. Faustus János mint Eladó jelen okirattal testét és lelkét Lucifer, Kelet korlátlan ura, valamint jogi képviselője, Mephistophilis mint Vevők tulajdonába adja; továbbá visszavonhatatlanul felhatalmazza a Vevőt, hogy huszonnégy év elteltével, a fentebb részletezett feltételek hiánytalan teljesülése esetén, elszállítsa vagy elhurcolja nevezett Faustus János testét és lelkét, darabokban vagy egészben, élve vagy halva, minden tulajdonával egyetemben, állandó tartózkodási helyére, legyen az bárhol.

Faustus János s. k.
Eladó

MEPHISTOPHILIS
Jelentsd ki, fellebbezési jogodról is lemondsz.
FAUSTUS
Jaj, csak fogd már, s az ördög vigyen el!
MEPHISTOPHILIS
Nos, Faustus, hadd halljam, mit kívánsz.
FAUSTUS
Tartsunk előbb egy kis bevezetőt.
Hol az a hely, mit úgy hívunk: pokol?
MEPHISTOPHILIS
Az ég alatt.
FAUSTUS
Mint minden más, de hol van pontosan?
MEPHISTOPHILIS
Ó, legbelül; nem alul vagy felül,
Ott ülünk örök szenvedésbe zárva:
Nincsen határa vagy helyrajzi száma;
Bennünk van a pokol, ahol vagyunk,
S hol a pokol van, mi ott maradunk;
Szóval, ha atomjaira hull a világ,
S minden lény kivonódik, a mennyei
Egyenlet maradéka a pokol.
FAUSTUS
Hinném, csak mese az egész.
MEPHISTOPHILIS
Hinni nem itt kell, majd megtanulod.
FAUSTUS
És biztos, hogy végül elkárhozom?
MEPHISTOPHILIS
Az nem kérdés, hisz itt a szerződés,
S az lelked sorsáról rendelkezik.
FAUSTUS
S testemről is; de minek az neked?
Vagy úgy hiszed, együgyűn beveszem,
Az életnél van nagyobb szenvedés?
Nem, ezek közhelyes dajkamesék.
MEPHISTOPHILIS
Élő ellenpélda – itt vagyok én;
Itt a pokolban, s átkozottul fáj.
FAUSTUS
Ha ez pokol, nem kár a kárhozat;
Majd alszom, eszem, s dumálunk nagyokat.
De hagyjuk ezt, szerezz nekem egy nőt,
Ha lehet, a legszebb germán donnát,
Mert buja s mohó test vagyok,
S asszony nélkül nem élhetek.
MEPHISTOPHILIS
Jól van, Faustus, meglesz a nejed.

Nőnek öltözött ördögöt hoz; tüzet okád

FAUSTUS
Ez pokoli!
MEPHISTOPHILIS
Nos, Faust, hogy tetszik a házasság?
FAUSTUS
A tüzes ribanc! Nem kell feleség.
MEPHISTOPHILIS
Csak díszes hazugság a házasság:
És ha becsülsz, többet föl nem hozod.
Pazar lotyókat cserdítek ide,
S konzumnőket kaphatsz reggelire:
Kit szemed kíván, vagy szíved akar,
Legyen oly tiszta, mint Pénelopé,
Oly bölcs, mint Sába, s oly tündökletes,
Mint Lucifer volt a bukás előtt.
Itt ez a könyv, forgasd alaposan:
Skandáld ezeket, s aranyba borulsz;
Ha ezt a kört a földre rajzolod,
Vihar támad, villámlik, s orkán tarol;
Csak koncentrálj, s mondd ki ezt háromszor,
S talpig fegyveres elszánt emberek
Mindent ki- és bevégeznek neked.
FAUSTUS
E kedves könyvért őszinte hálám.
Drágább lesz az nekem, mint életem.

El

II. FELVONÁS, 2. SZÍN

Belép Faustus Mephistophilisszel együtt dolgozószobájába

FAUSTUS
Sírnom kell, ha az eget kémlelem,
S magamban átkozlak, te nyomorult,
Mert te vetted el tőlem gyönyörét.
MEPHISTOPHILIS
Te kerested magadnak, vívj magaddal.

Hiszed, hogy oly nagyszerű hely az ég?
Megsúghatom, félannyira sem szép,
Mint a léghez kötött földi ember.
FAUSTUS
Mi a bizonyíték?
MEPHISTOPHILIS
Embernek készült; nem tökéletes.
FAUSTUS
Ha embernek, nekem is van hely ott;
Megtagadlak, s megbánom bűnömet.

Jön az Angyal és a Rossz szellem

ANGYAL
Ébredj, Faust, Isten későn kelő.
ROSSZ SZELLEM
Már, szellem, Istennek pont nem kell ő.
FAUSTUS
Ki zizeg fülemben? Hogy szellem én?
Patás ördögnek is van visszaút;
Ha könyörgök, az Isten megbocsát.
ROSSZ SZELLEM
Nézd Faustust, a könyörgős lakájt!

Angyal és Rossz szellem el

FAUSTUS
Inkább kéri kőszívem a halált!
Hit, üdv, megbánás hangzik még bennem,
De szörnyű visszhang veri szét fülem:
„Faustus, elvesztél!" Majd kard, kés, hurok,
Golyó, orvosság s mérgezett acél
Azt súgja, hogy iktassam ki magam;
S réges-rég meg kellett volna tennem,
De gyönyörtestben ég gyötört lelkem.
Vagy nem nekem zengte a vak Homérosz
Páris szerelmét s Oneon halálát?
S ki Théba falait fölépítette[21]
Zengő lantjának gyötrő szép hangjával,
Nem Mephistophilisemmel zenélt?
Mért szorongjak, s haljak élő halált?
Magam ura vagyok, és nem könyörgök. –
Jöjj, Mephisto, s zárjuk le a vitát
A fenséges asztrológiáról.
A holdon túl sok más szféra található?
S az égitestek egy rendszerben állnak,
Mint a központi Föld matériája?
MEPHISTOPHILIS
Az égitestek, akár a négy elem,
A holdtól a központi csillagig
Külön állnak, de szféráik összefolynak,
S együtt forognak a tengely körül,
Melynek vége a világ messzi sarka;
A Mars, Szaturnusz s Jupiter tehát
Joggal kap külön nevet, hisz bolygók.
FAUSTUS
S együtt mozognak térben és időben is?
MEPHISTOPHILIS
Mind keletről nyugatra halad, huszonnégy óra alatt a világ sarkai körül; de mozgásuk eltérő a közös tengely mentén.
FAUSTUS
Ez gyereknek való, Wagner is tudja:
Hát ennyi és kész, Mephistophilis?

[21] Amphion.

Ki nem tudja a kettős csillagmozgást?
Az elsőt lefutják egy nap alatt;
A másikat a Szaturnusz harminc év,
A Jupiter tizenkét, a Mars négy, a Nap, a Vénusz és a Merkúr egy év alatt, a Hold pedig huszonnyolc nap alatt.
E kérdéseket tartogasd a balekoknak. De mondd, minden szférát egy uralkodó szellem vagy felsőbb értelem vezérel?
MEPHISTOPHILIS
Ördögöd van.
FAUSTUS
Hány menny vagy szféra veszi körül a Földet?
MEPHISTOPHILIS
Kilenc; a hét bolygó, a csillagos égboltozat és a legfelsőbb menny.
FAUSTUS
De a tüzes menny és a kristályszféra nem létezik?
MEPHISTOPHILIS
Nem, Faustus, az kitaláció.
FAUSTUS
Csak még ezt az utolsó kérdést: az égitestek együttállása és szembenállása, tölte és fogyatkozása miért nem egyidejű, s miért változik gyakoriságuk évről évre?
MEPHISTOPHILIS
Az univerzum egészéhez mért eltérő mozgási sebességük okán.
FAUSTUS
Elfogadom. Most arra felelj: ki teremtette a világot?
MEPHISTOPHILIS
Azt már nem.
FAUSTUS
Áruld el, drága Mephistophilis.
MEPHISTOPHILIS
Ne dühíts, Faustus.
FAUSTUS
Gazember, téged is köt a szerződés, hogy mindenre felelj!
MEPHISTOPHILIS
Ami nem érdekünk ellen való.
Te elbuktál; a poklon gondolkodj.
FAUSTUS
Gondolj Istenre, Faustus, a világ teremtőjére.
MEPHISTOPHILIS
Ezért még számolunk. *(El)*
FAUSTUS
Hamis ördög, tűnjél a pokolba!
Szegény Faust lelke miattad hontalan.
Nem késő még talán –

Jön az Angyal és a Rossz szellem

ROSSZ SZELLEM
Késő.
ANGYAL
Sosem késő, járulj bocsánatért.
ROSSZ SZELLEM
Ördögök szednek szét, ha megtennéd.
ANGYAL
Bánd bűnödet, s hajad szála sem görbül.

Angyal és Rossz szellem el

FAUSTUS
Ó, Krisztusom, ó, Megváltóm!
Váltsd ki Faustus elrabolt lelkét!

Jön Lucifer, Belzebub és Mephistophilis

LUCIFER
Krisztus nem; tudod, *ő* az igazság:
S nálam van jogszerű birtoklapod.
FAUSTUS
Rettenetesen nézel ki – mi vagy?
LUCIFER
Csak Lucifer,
S ez itt fő kollégám a pokolból.
FAUSTUS
Jaj, lelkemet jöttek behajtani!
BELZEBUB
Jöttünk, hogy tudd, csúnyán megsértettél.
LUCIFER
Szerződést szegsz, s Krisztusért kajabálsz.
BELZEBUB
Felejtsd el az Istent.
LUCIFER
Érezd az ördögit.
BELZEBUB
S a földre szállt pokolt.
FAUSTUS
Ez volt az utolsó. Bocsássatok meg,
S Faustus ígéri, nem tekint az égre,
Nem hívja Istent, nem mond több imát,
Bibliát éget, s felkoncol papot,
S szellemhadával rombol templomot.
LUCIFER
Ha megjönne engedelmes eszed,
Meglásd, nem maradunk hálátlanok.
BELZEBUB
Faustus, azért jöttünk egyenesen a pokolból hozzád személyesen, hogy megosszunk veled egy könnyed prezentációt; ülj le végre, hogy saját szemeddel láthasd a Hét Főbűnt a maga valós képi és szöveges kontextusában.
FAUSTUS
E látvány oly üdítő lesz nekem,
Mint Ádámnak volt a Paradicsom
Teremtése első napján.
LUCIFER
Ne a Paradicsomról és teremtésről fecsegj;
Figyeld a show-t.
Mephistophilis, hívd be őket. És, tessék!

Jön a Hét Főbűn

BELZEBUB
Jó. Faustus, kérdezd őket; nevük, tulajdonságaik és így tovább.
FAUSTUS
Alig várom. Nos, mi vagy te, első?
HIÚSÁG
Én a Hiúság. Hozzám méltó szülő nem született. Olvastál Ovidiust? Nos, az ő bolhájához hasonlítok; a nők minden ízében jelen vagyok; néha mint paróka homlokán homorítok, máskor mint nyaklánc lógok a nyakán; aztán, hopp, szája körül játszó toll-legyező vagyok, majd boává bódulok, s azt teszem, amit akarok. De fúj, mi ez a szag? Egy árva szót sem szólok, míg föl nem mossák parfümmel, s arrasi kézi szőttessel nem borítják a padlót.
FAUSTUS
Hiú here, nem kérdés! Második, benned mit tisztelhetek?
FÖSVÉNYSÉG
A Fösvénység vagyok, egy vén uzsorás bőrös zacskójából lettem, és ha most azonnal kívánhatok egyet, ez a ház, te s mindannyian arannyá alakultok, melyet a szívem alatti széfbe rejtek. Drága aranyoskáim!
FAUSTUS
És mi vagy te, a harmadik?
IRIGYSÉG
Az Irigység. Egy füstös kéményseprő és Halaskofa Maca gyermeke. Analfabéta vagyok, így joggal a könyvégetőket kedvelem. Fogy a türelmem, ha mást enni látok. Bárcsak éhínség enné fel a világot, hogy kipusztulna az emberiség, s csak én maradnék! Akkor végre hizlalna az öröm. De hogy, te ülsz, és én itt állok? Hogy törnéd ki a nyakad!
FAUSTUS
Takarodj, irigy strici! – De mi ez a negyedik?
HARAG
Harag vagyok. Nincsen apám, se anyám; egy oroszlán pofájából pofoztam ki magam alig egyórás koromban, s azóta is ezzel a kétélű karddal kószálok a kerek világon, s ha nincs kivel vívni, időnként magamba vágom. A pokolban fogantam; s jól nézz körül, mert ezek egyike lesz a faterom.
FAUSTUS
És mi vagy te, ötödik?
TORKOSSÁG
Torkosság. Szegény vagyok, mint az árva ördög, mert szüleim egy árva garast sem hagytak rám, csak valami sovány járadékot, amiből épphogy napi harminc ebédre és tíz snackre futja – sovány vigasz ez! Pedig vérvonalam fenséges. Apám Farhá Tihamér, jó anyám Bordó Irén volt, a két keresztapám pedig Sül Lőrinc és Szté Károly. S a keresztanyám, ő aztán az igazi jó házból való úrilány: Tek Ila. Jó Faustus, most, hogy jóba lettünk családilag, meghívsz-e egy ebédre?
FAUSTUS
Inkább nem.
TORKOSSÁG
Akkor az ördög akadjon torkodon!
FAUSTUS
Előbb a tiedben szalonnázzon, te szarzsák! Mi vagy te, hatodik?
LUSTASÁG
Hahó! Lustaság a rövid nevem. Egy napos parton születtem, azóta is ott heverek. Hogy kirángattál onnan, komoly sértésnek veszem. Most a Torkossággal és a Bujasággal visszavitetem magam. Hahó, tahó! Többet semmi pénzért nem nyilatkozom.
FAUSTUS
Hát te, bukszás bula, te miféle vagy? Te utolsó...
BUJASÁG
Ki ne mondd! Hogy én? Én vagyok az, ki többre tartja a forró virslit a döglött óriásangolnánál. Nevem kezdőbetűje „B", mint beverni.
LUCIFER
A pokolba veled – ott oboázz!

A Hét Főbűn el

FAUSTUS
Lelkem hogy felfrissült e látványtól!
LUCIFER
Lám, merő szórakozás a pokol.
FAUSTUS
Ha láthatnám, és ép bőrrel megúsznám, boldoggá tennél!
LUCIFER
Lehet róla szó. Éjfélkor üzenek, s jöhetsz.
Addig fusd át alaposan e könyvet,
S látni fogod, átalakulhatsz bármivé.
FAUSTUS
Köszönöm, Lucifer!
Mint az életem, úgy dédelgetem.

LUCIFER
Nos, Faustus, jó éjszakát.
FAUSTUS
Jó éjt, nagy Lucifer. Jöjj, Mephistophilis.

Mind el, különböző irányba

II. FELVONÁS, 3. SZÍN

Kocsmaudvar
Jön Robin, a kezében könyv

ROBIN
Hé, te gyík, kússz ide, s lásd el a lovakat, míg visszajövök. Kezembe esett Faustus doktor egyik hókuszpók könyve, s most olyan balhét csapok, ami üt mindent.
DICK
Robin, ellátom én a bajukat, de előbb gyere, s járasd meg a lovakat.
ROBIN
Hogy én? Járassam őket? Most már zabos vagyok, s hitemre, megjárod, ha pokoli fontos dolgokban zavarsz; majd lejáratják magukat. *(Olvas)* C mint cipő; i, r, c, u. Cirkusz? D mint dákó; o, „cirkusz deviókus – mókus – devipókusz..."[22] Tűnj innen, te análfabéta lókötő!
DICK
Ördög és patkó, mi az ott? Egy könyv? Jól fogod, azt látom, de föl is fogod?
ROBIN
Mindjárt látni fogod. Abba a körbe be ne lépj, másképp e lebuj rád borul.
DICK
Borús jövő, mondhatom. De jobb, ha feladod a bajkeverést, mert jön az uram, s rád rak valami bűbájt, verést.
ROBIN
Bú és baj? Hogy az én uram ilyet tenne? Na, megmondom én: ha az uram idetéved, olyan pár szarvat verek a fejére, amilyet az életben nem láttál.
DICK
Ne fáradj, asszonyom már megtette.
ROBIN
Egymás között szólva, e problémának magam is mélyére hatoltam; férfi lennék én is, csak nem beszédes.
DICK
Hogy száradna le a farkad, sejtettem, hogy nem céltalan sündörögsz éjjel-nappal úrnőm körül. De kérlek, most már igazán mondd meg, varázskönyv az a kezedben?
ROBIN
Csak mondd, mit kívánsz, s én valóra váltom: ha meztelen táncolnál, dobd le a ruhád, s dobok hozzá egy rumba-bűbájt. Viszont ha a kocsmába kívánsz velem behaladni, rumba, sherrybe, bordóiba, muskotályosba, madeirába és furmintba fürödhetsz, míg a gyomrod fordul. S mindezt tök ingyen.
DICK
Maga a tökély! Menjünk is, szomjas vagyok, mint a gödény.
ROBIN
Akkor gyere, ott a helyünk.

El

III. FELVONÁS

ELŐJÁTÉK

Jön a kórus

KÓRUS[23]
Kíváncsi Faustus
A csillagászat mélyére hatol,
Melynek titkait Jupiter magas
Égi könyv-boltja tetejébe vésték –
Az Olympus csúcsára vágtatott;
Tüzes szekéren szállt, s szikraeső
Csóvált a hámba fogott sárkányok mögött.
Most a kozmográfiával időz,
De hamar, gyanítom, Rómába tér,
Vizslatni a pápát és udvarát,
S megmártózni Szent Péter ünnepében,
Mit épp ma ülnek ott meg fényesen.

III. FELVONÁS, 1. SZÍN

Pápa különterme
Jön Faustus és Mephistophilis

FAUSTUS
Ez is megvolt, jó Mephistophilis,
Átkeltünk Trier komor-szép városán,
Mit égbe fúró hegyfokok, kristály
Kvarcfalak, tágra zárt tengerszemek
Öveznek, és bevenni nem lehet;
Párizsból a német határra érve
Láttuk a Majnát a Rajnába folyni,
Melynek partján szőlő bujálkodik;
Aztán Nápoly, gazdag Campánia,
Hol sápadt házak vakítnak szemet,
S a téglával burkolt sugárutak
A várost négy egyenlő részre vágják;
S láttam itt Vergilius arany sírját
És a mérföldhosszú alagutat,
Mit egy éj alatt a hegyhátba fúrt;
Onnan Velence, Pádua s tovább,
Az egyik helyen[24] pazar templom állt –
Feltörő csúcsa csillagokat vert.
Hát így múlattuk eddig az időt:
De ne hagyj bután – ez miféle hely?
Becsempésztél máris szófogadón
A rég várt Róma falai mögé?
MEPHISTOPHILIS
Be én, Faustus, s hogy fele se tréfa –
Íme, a pápa pazar palotája;
S mivel mi itt *vip* vendégek vagyunk,
Különterménél nem adtam alább.
FAUSTUS
S Öszentsége kivágja a rezet?
MEPHISTOPHILIS
Szállj a földre, ember; az is csoda,

---

[22] Feltételezhetőleg a Circulus deviosus (ördögi kör) kifejezést szeretné kiolvasni.
[23] Az előjáték az A Quartóban rövidebb; ezt vettem alapul.
[24] A velencei Szent Márk-katedrális.

Ha jó képet vág.
De most, Faustusom, hogy fölfogd jól,
Mily képi gyönyört rejt Róma szemednek,
Tudd meg, hogy e város hét dombon áll,
Mik hátukon tartják alapzatát;
Közepén a vad Tiberis rohan,
S kanyargó medrével kettészeli;
Fölötte négy pompás híd ível át,
S köti össze a szétszakadt Rómát;
A Ponte Angelo híd lábánál
Erődszerű kastélyépület[25] áll,
Hol látsz majd csodás fegyverarzenált –
Itt a rézből öntött dupla ágyúk
Annyit tesznek ki számban, mint ahány
Napot tartalmaz épp egy teljes év;
Ott lesz még a tizenegy kapu s az
Obeliszk, mit Caesar hozott Afrikából.

FAUSTUS
Az alvilág tartományaira,
A Stixre, Acheronra s Phlegeton
Örök tüzű tavára esküszöm,
Hogy látni vágyom a tündöklő Róma
Csodás fekvését s emlékműveit.
Nem is várok tovább.

MEPHISTOPHILIS
Megállj, Faustus; így a pápával mi lesz?
Ne vegyünk részt Szent Péter ünnepén?[26]
Ott lesz egy falka tonzúrás barát,
Kik summum bonum-ja jó mulatság.

[Nos, Faustus, jöjj akkor, s állj mellém,
A menet rögvest erre halad el.

FAUSTUS
Várj még, kedves Mephistophilisem,
Add meg, amit kérek, s máris megyek.
Nem hullott nappalra több mint nyolc éj,
S láttuk a menny, a föld s pokol lelkét.
Az eget szántották sárkányaink,
Szédítő volt lenézni, és a föld
Tenyérnyire zsugorodott össze.
Alant lepergett az egész világ,
Mindent láttam, mit szemlélő csak láthat.
Most hadd rendezzem én magam a show-t,
Fennkölt pápának, talpalávalót.

MEPHISTOPHILIS
Legyen úgy, Faustus, de várd ki még,
Hogy elpompázzon itt e dölyfös nép.
Aztán agyad agarait ereszd
Szabadon, s a pápának tégy keresztbe,
Döngöld földbe a hiú parádét;
Makogjanak a priorok s papok,
S tiaráját bökdössék, mint pojácák,
Hogy csattan tonzúrán rózsafüzér,
S bíborosfőn agancsot hogy növelsz –
Minden gazságot, mi csak eszedbe ér,
Összehozok. De csönd! Ők jönnek már:
Hidd el, mától Róma csodádra jár.]

III. FELVONÁS, 2. SZÍN

Pápa különterme
Harsonaszó; közben a lakomát föltálalják
Jön Faustus és Mephistophilis saját alakjukban

[FAUSTUS
Nos, Faustus játékra készen áll;
Dőreségük szolgáltasson derűt!
Jöhet a bűbáj,
Hogy észrevétlen legyek, bármit teszek,
S szem ne lásson, míg Rómában leszek.

MEPHISTOPHILIS
Ereszkedj térdre most, és megkapod:

Míg kezem fejedre rakom,
Csodára áll varázsbotom.
Előbb rántsd föl ezt az övet,
És szem többé már nem követ:
A hét bolygó és Sirokkó,
Pokolfüst, Fúriabarkó,
Hekaté s Plútó kék parázsa
Zárjon olyan szoros varázsba,
Hogy szem Faustust már ne lássa.

Faustus, most már
Nem vagy látvány; jöhet bármi ármány.]

Harsonaszó, jön a pápa és Lorraine bíboros a lakomára; szerzetesek kísérik őket

PÁPA
Nos, kedves Lorraine, húzódj közelebb.

FAUSTUS
És ess neki; hogy az ördög rakja beléd,
S akadjon keresztbe a torkodon!

PÁPA
Hogyan? Ki szólt? Barátok, nézzetek
Körül.

ELSŐ BARÁT
Sehol egy árva lélek, szentatyám.

PÁPA
Uram, e nyalánkságot Milánó
Püspöke küldte. Vegyél.

FAUSTUS
Veszek is. *(Bekapja a falatot)*

PÁPA
Mi ez? Ki kapta be a pecsenyét?
Mind megkukultatok?
Bíboros úr, ez itt egy nyalánkság
A firenzei kardinálistól.

FAUSTUS
Jól mondod. Benyalom. *(Bekapja a fogást)*

PÁPA
Megint? – s most rád emelem e pohárt!

FAUSTUS
S ürítem én! *(Elkapja és kiissza a kupát)*

LORRAINE
Ez egy tisztítótűzből kiszökött
Kóbor szellem lehet, ki Öszentsége
Előtt könyörög bűnbocsánatért.

PÁPA
Megengedem.
Rendelek egy halotti éneket,

---

[25] Castello di S. Angelo, Hadrianus császár mauzóleuma.
[26] E résztől kezdve lényegében az 1604-es A Quarto alapján haladunk tovább a harmadik felvonásban; az A itt rövidebb, és nem tartalmazza az 1614-es B Quartóban közölt, Brunó ellenpápával kapcsolatos mellékszálat. Néhány helyen viszont a szövegminőség és a szöveglogika okán a maga helyén idefordítok néhány részt a B A-ban nem szereplő részeiből: ezeket az illető szövegrész elején és végén szögletes zárójellel jelzem.

S kioltjuk e szellem parázsdühét.
Fogjon hozzá újból, uram. *(Keresztet vet)*

FAUSTUS
És e keresztet mind magadra hányod?
Elég már e trükkből, ha jót akarsz.

A pápa újból keresztet vet

Másodszor szólok. Nem mondom többször;
Három a magyar igazság.[27]

A pápa újból keresztet vet, Faustus pofon csapja; kimenekülnek mind

FAUSTUS
Mondd, Mephistophilis, most mit tegyünk?

MEPHISTOPHILIS
Honnan tudnám? Most átkoznak ki épp,
S jön a mise, láng, harang.

FAUSTUS
Mise, láng, harang – harang, láng, mise –
Oda s vissza, vár a pokol tüze!

Jönnek a szerzetesek a halotti énekhez

ELSŐ BARÁT
Jöjjetek, testvérek, tegyük dolgunkat
Teljes odaadással.
(Énekelnek)
Átkozott legyen az, ki ellopta Őszentsége pecsenyéjét az asztalról!
Maledicat Dominus!
Átkozott legyen az, ki pofon vágta Őszentségét!
Maledicat Dominus!
Átkozott legyen az, ki ütést mért Sandelo barát tonzúrájára!
Maledicat Dominus!
Átkozott legyen az, ki most is megzavarja szent halotti énekünket!
Maledicat Dominus!
Átkozott legyen az, ki elvette Őszentsége borát!
Maledicat Dominus!
Et omnes Sancti! Amen!

Mephistophilis és Faustus ütlegelik a szerzeteseket, petárdát dobnak közéjük; majd el

III. FELVONÁS, 3. SZÍN[28]

Kocsma mögötti utca
Jön Robin és Dick egy rézkancsóval

DICK
Robin félkegyelmes úr, jó lenne megértekezni az ördögöddel, mily trükköt javasol elemelt kancsókra, mert a nyakunkban liheg a csapos segédje.

ROBIN
Nem számít! Csak lihegjen; s ha utánunk hetyeg, úgy megbuherálom, hogy megemlegeti, míg él. Figyelmeztettem. Hadd lássam azt a kancsót!

Jön a csapos

DICK
Itt van, ni. Meg *az* is. Na, Robin, most vágd ki a rezet!

CSAPOS
Itt vagytok hát? Szép kis társaság. Elő a kancsóval, amit a kocsmából csórtatok, míg szépen mondom!

ROBIN
Jól hallom? Hogy mi, kancsók? Fontolja meg, mit fecseg; lehet, hogy csórók vagyunk, de nem kancsórók.

CSAPOS
Minden hiába, tudom, hogy nálatok van, és megmotozlak.

ROBIN
Engem akar tapizni? Jó, nem állok ellen. Fogd a kancsót, Dick *(Félre Dickhez)* Na gyere, gyere, tedd meg!

Megmotozza a csapos

CSAPOS *(Dicknek)*
Gyerünk tirpák, most téged kutatlak át!

DICK
Máris, tessék! Fogd a kancsót, Robin. *(Félre Robinhoz)* Itt nyugodtan kutakodhat; én elítélem az ilyen kancsócsaklizókat.

Megmotozza a csapos Dicket

CSAPOS
Ezt nem ússzátok meg, tudom, hogy benne van a kezetek.

ROBIN
Hazudik, nem a kezünkben van.

CSAPOS
A ragya rágjon szét! Biztos voltam benne. Na, mutassátok még egyszer.

ROBIN
Ami sok, az sok! Itt buzerál, de hol a bizonyíték? Dick, rajzolj nekem egy kört, majd tapadj rám, s meg se rezzenj, ha kedves az életed. Csapos, rézkancsód megkapod, csak be ne rezelj. *(Félre)* Dick, kuss! *(Olvas)* O per se, Demogorgon, Belcher és Mephistophilis!

Jön Mephistophilis

MEPHISTOPHILIS
Ti, fenséges alvilági erők:
Hogy únom én a nyikhajok igéit!
Most Konstantinápolyból rángatott ide
Idétlen szolgák bárgyú kedvtelése.

Elmenekül a csapos

ROBIN
Szent anyám! Uram, zűrös egy utad lehetett. Mi lenne, ha gyorsan harapnál egy pokolbászt, dobnánk egy kis aprót a bugyrodba, s visszamennél szépen?

DICK
Ajjaj! Könyörgöm, uram, csak majmoltunk; rossz néven ne vedd.

MEPHISTOPHILIS
Pokoli jó vicc – hogy élét vegyük,
Kölcsönzök neked egy ocsmány formát,
Majmoláshoz illő majompofát.

ROBIN
Fantasztikus! Egy majom! Ó, kérlek, uram, gondozását a nyakamba venném, s betanítanám egy-két kunsztra.

---

[27] „I give you fair warning."
[28] Az A és a B Quarto kiadás is közli ezt a színt; annyira eltérő szövegezéssel, hogy a fordító választás előtt áll: a B Quarto szövegét látom jobb minőségűnek.

MEPHISTOPHILIS
Megkapod: legyél mostantól kuvasz,
S őt nyakadra ültetem. Lekophatsz!
ROBIN
Kutya legyek, ha nem őrült klassz ez így! Tegyék csak félre azok a cselédek a moslékot, mert utam rögvest a konyhába vezet. Gyere, Dick, ne vakarózz!

Mindketten el

MEPHISTOPHILIS
Most az örök-égő tűz leges lángján
Szárnyra kapok, s csóvaként repülök
Faustusomhoz, a török udvarba.

El

IV. FELVONÁS

ELŐJÁTÉK[29]

Jön a kórus

KÓRUS
Faustus kedvére végigszemlélt
Minden ritka csodát s királyi udvart,
Majd megszakítva útját, hazatért;
Hol mindazok, kiknek hiánya fájt,
Úgymint barátai s szűk társasága,
Csodálták, hogy megóvta ép bőrét,
S értékelve az eseményeket,
Többek közt útját földön s égen át,
Az asztrológiáról faggatták,
S Faustus emberfeletti szavát
Révülten s megrészegülve itták.
Most, hogy híre a földön szétterült,
Egyik híve maga a császár lett,
Ötödik Károly[30] – a palotájában
Most Faustust ünnepli épp a slepp.
Hogy mit végzett ott, történt-e csodás,
Nem mondom el: nézd az előadást.

IV. FELVONÁS, 1. SZÍN[31]

Fogadóterem a palotában.
Harsonaszó. Jön Károly német császár, Brunó (ellenpápa), a szász herceg, Faustus, Mephistophilis (Frederick, Martino) és a kíséret.
Benvolio lovag egy ablakból figyel

CSÁSZÁR
Emberiség díszpéldánya, nagy mágus,
Tudósok tudósa, Faustus, üdv.
Tetted, hogy ellenpápánkat, Brunót
Esküdt ellensége karmából[32]
Kiszedted, nagyobb fénnyel száll fejedre,
Mintha holt lelkek vízióhadával
Idéznéd lábadhoz a buta földet:
Hatalmam mától örökre szeret,
S ha Brunó, kit szinte megváltottál,
Nos, ha e szerencsétlen tartja meg
A tiarát, s ücsöröghet békén
Szent Péter trónján, legendás leszel,
S a német császár keblére ölel.
FAUSTUS
Kegyosztó szavaid, fenséges úr,
Szegény Faustust téged fenntartás,
Kritika nélkül szeretni, szolgálni
És talpadat nyalni sarkantyúzzák.
S hogy lásd, nem viccelek, s kedvedben járjak,
Felhangolom tudományom, s olyan
Üzenetet küldök, mely átsüvít
Az égő pokol ébenkapuján,
S a Fúriákat odvukból kirántja,
Csakis fenséged szeszélye elé.
BENVOLIO *(fentről)*
Az anyját! Minden hájjal megkent kommunikátor; de engem meg nem etetsz: annyira tűnsz mágusnak, mint a pápa kisvállalkozónak.
CSÁSZÁR
Nos, Faustus, ígéreteddel élve,
Megnézném Nagy Sándort és a nőjét
Élőben, színesben, életnagyságban –
Előtte még én is leborulnék.
FAUSTUS
Tüstént látod őket, fenséges úr:
Mephistophilis, rendelés!
Az ünnepélyes fúvós szignált kérem,
S jelenjen meg a császár úr előtt
Nagy Sándor és a pazar szeretője.[33]
MEPHISTOPHILIS
Figyelem!
BENVOLIO
Nos, doktorkám, jöjjenek azok az ördögök, mert itt helyben alszom el. Esz a méreg, hogy követhettem el ekkora szarvashibát. Csak nézek ki a fejemből, bámulom az ördög műsorigazgatóját, aztán se kép, se hang.
FAUSTUS
Benn leszel a műsorban, ha minden igaz. –
Uram, figyelmét hadd hívjam fel,
Mikor Sándor és nője élethű
Szellemképét ide bekapcsolom,
Kérdéssel ne zaklassa a királyt –
Majd süket csendben úsztatom el őket.
CSÁSZÁR
Legyen hát úgy. Most várom a csodát.
BENVOLIO
Ja, a sült galambot; ha ez idehozza Nagy Sándort és szeretőjét a császár elé, akkor én Acteon[34] leszek, és változzak át szarvasbikává!
FAUSTUS
En meg Dianát játszom, s az agancsodat tüstént megkapod.

Fúvósok. Belép az egyik ajtón Nagy Sándor, a másikon Dárius; összecsapnak, Dárius elesik, Sándor ledöfi, magához veszi koronáját, és távozni készül; ekkor jelenik meg szeretője, megöleli, és Dárius koronáját a fejére helyezi; ekkor visszafordulnak, és mindketten intenek a Császárnak, aki elhagyva trónját meg akarja ölelni őket.
Faustus látva ezt, hirtelen megállítja. Ekkor a fúvósok elhallgatnak, és háttérzene úszik be

Megfeledkezett magáról, felség,
Csak árnyak ők, nincs testük anyagból.

---

[29] Ez az előjáték csak az A Quartóban lelhető fel, ugyanakkor a B Quartón alapuló jelentős kritikai kiadások is közlik.
[30] 1519–1556-ig uralkodott, mielőtt spanyol földön egy monostorba visszavonult.
[31] A IV. felvonás során alapvetően a rövidebb A Quarto szövegét és struktúráját követem, de a felvonás elejét képező A és B verzió közül inkább a B-t választom, mert teljesebbnek tűnik a szöveg. Ugyanakkor a B Quartóban ez a szín a IV. 2. színként szerepel, mert egy felvezető mellékszál előzi meg, amely a felvonás során a későbbiekben vissza-visszatér – ezeket mellőzöm, és a felvonás struktúráját tekintve a feszesebb A Quartóhoz tartom magam.
[32] A III. felvonásban szereplő pápa.
[33] Feltételezhetően nem Roxanát, a feleségét érti a szerző.
[34] Legendás vadász, aki miután Diana istennőt megleste fürdés közben, szarvassá vált büntetésképpen; saját kutyái tépték darabokra.

CSÁSZÁR
Bocsáss meg, oly megfoghatónak tűnt,
S szinte élőnek ez a médium,
Hogy már karomba zártam volna őt.
De ha már nem beszélhetek velük,
Hogy több legyek, mint rajongó néző,
Hadd kérjem ezt: beszámolók szerint
E gyönyörű nő, míg a földön élt,
Nyakán egy szőrös májfoltot viselt;
Vajon e szőcsing tényleg létezett?
FAUSTUS
Egyszerű: csak menjen s nézze meg.
CSÁSZÁR
Faustus, tisztán látom,
S e látvány nagyobb ajándék nekem,
Mintha új országgal nőne zsebem.
FAUSTUS
Elég volt, tűnés! *(Eltűnik a kép)*
Nézze csak, uram, mily furcsa vadállat
Dugja ki ott fejét az ablakon.
CSÁSZÁR
Csodás műsor: nézzétek csak, urak,
A két fura szögben nőtt ágas szarvat
Az ifjú Benvolio homlokán!
BRUNÓ (ELLENPÁPA)
Most ez döglött vagy alszik?
FAUSTUS
Alszik, de szarvról nem is álmodik.
CSÁSZÁR
Csodás sport. Megijesztjük s felriad.
Hejhó, Benvolio!
BENVOLIO
Rohadjatok meg, hadd aludjak már!
CSÁSZÁR
Nem hibáztatlak – ilyen fejjel nem lehet eleget aludni.
BRUNÓ (ELLENPÁPA)
Ébredj, Benvolio, a császár szólt.
BENVOLIO
A császár? Hol? – Szentségit, a fejem!
CSÁSZÁR
Az agancsod aggasszon. A fejeddel nem eshet baj, úgy föl van fegyverezve.
FAUSTUS
Hogy van most, lovag úr? Csak nem szorult be a szarvainál fogva? Ez borzasztó lehet. És gusztustalan: húzza be a fejét és forduljon magába, ne hagyja, hogy az egész világ azt az izét csodálja.
BENVOLIO
Doktor Hókusz, e gaztett a te műved?
FAUSTUS
Ó, mit beszél? A doktor nem ügyes,
Nem csodakész, csak szemfényveszt, s főképp
A császár elé hozni képtelen,
A harcias Sándort, a nagy királyt.
Megmondta, ha Faustus megteszi,
Ön meg Acteon lesz, s szarvassá válik.
Legyen jó! S hogy mulasson a császár,
Falkát idézek, s úgy levadásszák,
Hogy lakájai álló nap zörgő
Csontjait tépik fogai közül.
Hé, Belimót, Argiron, Astarót!
BENVOLIO
Állj! A kutyafáját! Ördögfalkát
Hoz nyakamra. Járj közben értem, jó uram;
A szentségit! – nem élem túl e kínt.
CSÁSZÁR
Drága s nemes doktor,
Hadd kérjem, tüntesd el az agancsát,
Megbánta azt is, hogy világra jött.
FAUSTUS
Kegyes nagyúr, nem annyira az engem ért sérelem, sokkal inkább az ön szórakoztatása vezette, hogy törlesszek e törleszkedő s pimasz udvaroncon, s mivel vágyunk kielégült, örömmel szereltetem le a szarvát.
Mephistophilis, átalakítás!

Mephistophilis eltávolítja az agancsot

Te pedig mostantól igyekezz szépen nyilatkozni a tudós szakemberekről.
BENVOLIO
Szépen, rólatok? Az anyád! Ha a szakmátok a felszarvazás, agancsnövesztés a becsületes nézők homlokán, mostantól egy pillanatra sem bízok a sima képben és öltönynyakkendőben. *(Félre)* Ha ezt lenyelem, legyek víg pofájú kagyló dagálykor, amint a sós levet issza. *(Eltűnik az ablakból)*
CSÁSZÁR
Jöjj, Faustus, s míg a császárod él,
A mai fantasztikus műsorért
Németország kormányfője leszel,
Ha Károlyod kegyét nem játszod el.

Faustus és Mephistophilis kivételével mind el

[35][FAUSTUS
Jaj, Mephisto, a kimért ütemét
Halk és fagyos léptekkel lejáró,
Életem fonalát evő idő
Közelít, hogy benyújtsa a számlát:
Siessünk hát, jó Mephistophilis,
Wittenbergbe.
MEPHISTOPHILIS
Nos, lóháton kívánod vagy gyalog?
FAUSTUS
Nem, míg ez üde, harsány zöld kitart,
Mezítláb megyek. *(A palotakertre mutat)*

El]

IV. FELVONÁS, 2. SZÍN

Faustus házának bejárata.
Jön Faustus és a ló(üzlet)kötő

LÓKÖTŐ
Könyörgöm, méltósága, vegye csak el eztet a negyven dollárt.
FAUSTUS
Ember, ilyen jó kancát nem kapsz bagóért. Nem kell eladnom mindenáron, de ha hozzácsapsz még tízet, viheted, mert látom, ráálltál nagyon.
LÓKÖTŐ
Könyörgöm, naccságos úr, vegye el eztet. Mostanság nem állok úgy, mint rég, sok kancába[36] fektettem, és nagyot buktam a futtatáson. Amit itt nyernék, azt újra beteszem.

[35] Noha ebben a színben a B Quarto szövegét követtem, s az itt véget ért, dramaturgiailag idekívánkozik a csak az A Quartóban szereplő, a színt lezáró rész – szép, drámai és átvezet a következő színhez. A részt az elején és a végén kapcsos zárójellel jelzem.
[36] Horse-flesh: egyértelmű a szövegből a whore's-flesh szójáték.

FAUSTUS
Na, hogy kedved újra tetőfokára hágjon, add a pénzt.

Fizet a lókötő

Jól figyelj, mó, ezt a kancát árkon-bokron át hajthatod s űzheted, de – hallod? – vízbe ne vigyed.
LÓKÖTŐ
Há, mé pont vízbe ne? Tán saras az a ló?
FAUSTUS
Nem, áll az minden sarat, de ne fürödj vele – hajtsd árkon-bokron, akárhol, csak ne vízbe. Most tűnés, majd a lovásztól megkapod, és ne felejtsd, amit mondtam.
LÓKÖTŐ
Most megyek. Megint ember vagyok. *(El)*
FAUSTUS
Mi más lennél magad is, mint ember,
Csak halálraítélt?
Idődd pereg, s vár az örök éj,
S agyadba fúj a kétségbeesés.
Aprózd el, mi fáj, álmod abroszán.
Ugyan! Jézus magához hívta még
Az egyik zsiványt is a keresztről;
Csillapodj hát – békés jó éjszakát!

Elszenderedik ültében.
A ló(üzlet)kötő visszajön; csuromvizes

LÓKÖTŐ
Hóha! Lóvá tettél, doktor, megsíboltál! Becaplattam kancáddal a folyóba, hátha valami suska kinéz a lóba rejtett suskusból, oszt egyszerre csak ez a szalmabula volt az ülepem alatt, semmi más – még egy szalmaszál sem, amibe kapaszkodnék... Fölrázom úgy én, hogy nyomban visszaperkálja a negyven dollárt. Hé, devla doktor, rühös bugás! Faúsztató doktor, kelj fel és járj, mert most kidellázod a negyven pénzt ezér a szénacsutakér, addig nem alszol, az szent!. *(Rángatja Faustus lábát, végül tőből kirántja)* Te jó ég! Esik szét. Mit tegyek? A lába. Kitéptem a lábát.
FAUSTUS
Jaj, segítség! Segítség! A gazember megölt.
LÓKÖTŐ *(félre)*
Megöl, nem megöl... mindenesetre eggyel kevesebbel lábatlankodik ezután. Én meg legjobb, ha az enyémet nyakamba szedem oszt az övét egy árokban eltüntetem. *(Elfut)*
FAUSTUS
Állítsák meg! Fogják meg, tolvaj! – Hahaha! Faustusnak újra két lába, a lókötőnek meg szalmabulája van a negyven pénzéért.

Jön Wagner

Na, mi újság, Wagner úr, mi hír?
WAGNER
Uram, a vanholti herceg rendkívül vágyik az ön társaságára, s el is küldte néhány emberét szép útiköltséggel.
FAUSTUS
Vanholt hercege befolyásos úr, kinek nem mérhetem szűk marokkal a manipulációt.
Indulhatunk!

El

IV. FELVONÁS, 3. SZÍN

A vanholti herceg udvara
Jön a vanholti herceg, a hercegné, Faustus és Mephistophilis

HERCEG
Doktor, ezer köszönet a képsorokért. Nem is tudom, mivel honoráljam méltón azt a levegőben emelt elvarázsolt kastélyt, melynek látványa engem a földi valónál mindennél jobban elemelt.
FAUSTUS
Úgy vélem, jó uram, bőséges jutalmamat már elnyertem azzal, hogy egy ily páratlan államfő kedvezően ítéli meg tevékenységemet. De lehetséges, hogy a first lady tetszését kevésbé nyerte el az előzetes: – kérem, hölgyem, árulja el, szíve titkon mit kíván, s legyen az bármi földön fogható, lábai elé hozom. Hallottam, a nagy pocakú nők ritka csemegéket kívánnak...
HERCEGNÉ
Jól beszél, kis doktor, s mivel szimpatikus, felfedem önnek szívem titkos vágyát. Ha most nyár volna – mint ahogy január van, a halott tél csikorgó hava –, nincs étel, mit jobban kívánnék egy tál érett szőlőnél.
FAUSTUS
Ez tréfli. Eredj, Mephistophilis, hozd ide!

Mephistophilis el

Madám, ennél többet is megtennék kedvéért.

Visszatér Mephistophilis a szőlővel

Itt ezt kóstolja meg, jó kell legyen,
Mert messziről érkezett, nem vitás.
HERCEG
Elképeszt jobban, mint bármi előbb,
Hogy tél szakán, mikor a fák fázósan
Levetik gyümölcsüket, e szőlőt
Honnan vette?
FAUSTUS
Engedelmével, az év két körre oszlik a Föld egészét tekintve, úgyhogy mikor nálunk tél van, az ellenkező éghajlati övben nyár, mint például Indiában, Sábában és a messzi keleten, ahol évente kétszer szüretelnek. Egyenest onnan, egy szolgálatomban álló villámgyors szellem hozta az itt látható szőlőt.
HERCEGNÉ
Szavamra, a legédesebb, mit valaha ízleltem.

Robin, Dick, a fuvaros és a lókötő (a bohócok) döngetik kinn a kaput

HERCEG
Mily nyers bunkók keringnek kapumnál?
Menj és hűtsed le őket, nyiss kaput,
Hadd zokogják el, ha volna, mi kéne.

Újból dörömbölnek, és Faustust követelik

SZOLGA
Mi a hézag, cimborák, fennforgás van?
Mi szél hozott, te alantas pulya?
DICK
Nincs nálunk naspolya, így bemutatnánk uradnak a fügét.

SZOLGA
Taknyos pubi, mitől vagy ilyen bátor?
LÓKÖTŐ
Remélem, uram, süt eléggé rólunk az ész, hogy a szívesnem-látás utóbb botorságnak tűnjék.
SZOLGA
Tűnjetek inkább előbb, s másfelé
Botorkáljatok. El a hercegtől.
HERCEG
Mit akarnak?
SZOLGA
Mind a doktort követelik.
FUVAROS
Úgy biza, s nyelvelni fogunk vele bármi áron.
HERCEG
Elkapatták magukat az urak. Dugjátok fogdába őket!
DICK
Kapd be te! S az öregapádat dugdosd, ne minket.
FAUSTUS
Kérem, fenséges úr, hadd jöjjenek,
Kitűnő statiszták a mulatsághoz.
HERCEG
Jó, Faustus, szabad kezet adok.
FAUSTUS
Köszönöm, uram.

Jön Robin, Dick, a fuvaros és a ló(üzlet)kötő.

Nos, hogy ityeg, kedves barátaim?
Istenemre, elvadultál, de jöjj,
S a feloldozást már most megadom.
ROBIN
Nem úgy, uram, a pénzünket adja meg, a fogyasztásért megfizetünk magunk. Hat korsó rendel, aztán akasszák fel mindet!
FAUSTUS
Nyugalom. Tudjátok, hol vagytok épp?
FUVAROS
Naná; az ég alatt.
SZOLGA
Nem úgy, szarzsák; milyen helyen?
LÓKÖTŐ
Egy ivásra megfelelő helyen. Sört ide, a devla vájja ki a szemed, vagy minden köcsögöt szétütünk, és palackkal loccsantjuk szét a burátokat!
FAUSTUS
Csigavér, fiúk, mindjárt itt a sör.
Uram, add át a rendezés jogát,
S méltó műsorba rakom e bagázst.
HERCEG
Készséggel, csak érezd otthon magad,
Szolgáink s a slepp parancsodra vár.
FAUSTUS
Hálás köszönet, s most jöhet a sör.
LÓKÖTŐ
Jó gádzsó ez a doktor, jól nyomja. Az elsőt a falábadra ürítem!
FAUSTUS
A falábamra? Hogy érted ezt?
FUVAROS
Hahaha! Hallod, Dick? Azt mondja, az a lábdolog nem áll.
LÓKÖTŐ
Ja, ja, megvan az, csak lefele áll.
FAUSTUS
Szavamra, e falábdolgot nem állhatom.
FUVAROS
Megértjük, jó uram, ha ez a hús-vér szerszáma csak épphogy lábadozik. De nem emlékszik a ló-üzletkötőre, kinek volt kedves egy lovat eladni?
FAUSTUS
Igen, egy lovat eladtam egyszer.
FUVAROS
Hát arra emlékszik-e, hogy meghagyta, ne hajtson a lóval a vízbe?
FAUSTUS
Igen, éles az emlék.
FUVAROS
No és a lábáról nincs emléke?
FAUSTUS
Erről kezeskedek.
FUVAROS
Önt a lábáról még semmi nem vette le?
FAUSTUS
Azt szívemre venném, uram.
FUVAROS
Jaj, azt ne tegye. De egyvalamit áruljon el.
FAUSTUS
Igen?
FUVAROS
Az ön lábai minden éjjel együtt hálnak?
FAUSTUS
Tán a rodoszi Kolosszusnak gondol, hogy betekintene lábaim közé?
FUVAROS
Isten ments, uram, hogy kihasználjam a helyzetet, de azért mégis kíváncsi volnék.

Hostess itallal jön[37]

FAUSTUS
Nos, akkor biztosíthatlak, együtt kelnek s fekszenek.
FUVAROS
Köszönöm, a válasz kielégítő.
FAUSTUS
De miért fárad evvel?
FUVAROS
Hogy lássam a fától az erdőt, uram; nehéz dolga lehet, hogy fából van az egyik ágyasa.
LÓKÖTŐ
Hallod, more, há nem csórtam el az egyik lábadat, míg durmoltál?
FAUSTUS
De most ébren vagyok, és ez is itt van. Voilà!
MINDANNYIAN
Borzasztó! Hát három lába van a doktornak?
DICK
Emlékszik-e, amikor fölvetette velem azt a majom...

Faustus némává varázsolja

LÓKÖTŐ
Vágod, te ribanckupakoló varázsgizda, amikor elvetted a lóvémat azért a ló...

Faustus némává varázsolja

ROBIN
Én nem derengek? Azt hiszi, elviszi szárazon az abrakával meg a dabrakával? Emlékszik még a kutya...

Faustus némává varázsolja.
A bohócok el

HOSTESS
És a sört ki állja? Hallja, doktor úr, most, hogy elűzte a kuncsaftokat, azonnal köhögje ki a sö...

[37] „Hostess" az eredetiben. Alapjelentése 'fogadósné, kocsmárosné' vagy a 'ház asszonya' stb. Én meghagytam eredeti alakjában mai jelentésével élve.

Faustus némává varázsolja.
Hostess el

HERCEGNÉ
Uram,
E nagy tudósnak sokkal tartozunk.
HERCEG
Úgy van, madám, s nem maradunk adós;
Megérdemel kegyet s protekciót:
Show-ja nem diktál mondanivalót.

Mind el

V. FELVONÁS, 1. SZÍN

Villámlás, mennydörgés.
Jönnek az ördögök lefedett tálakkal,
Mephistophilis Faustus dolgozószobájába vezeti őket.
Ezután jön Wagner

WAGNER
Úgy érzem, gazdám a halálra vár,
Rám íratta minden földi vackát,
Házat, ingóságot, aranynemű t,
Sőt kétezer aranydukátot is.
Fene se érti: a halál torkában
Mit ficánkol? Egy bankettet ad épp
Tanítványainak, s nagy zabálást,
Ekkorát, Wagner nem látott soha.
Ott jönnek. Vége tán a lumpolásnak? *(El)*

Jön Faustus, Mephistophilis és két-három tanítvány

ELSŐ TANÍTVÁNY
Kedves mester, a szép nőkről tartott szeminárium után, mármint hogy melyikük volt a leggyönyörűbb a világon, társaimmal arra jutottunk egymás között, hogy csakis a görög Szép Heléna méltó e rangra. Következésképp, mester, ha abban a páratlan megtiszteltetésben részesítene bennünket, hogy saját szemeinkkel láthatnánk Görögország világbajnok dámáját, rendkívül mód lekötelezne mindannyiunkat.
FAUSTUS
Urak,
Ti végig kitartottatok, tudom,
S Faustusnak nem szokása megtagadni
Híveinek jogos kéréseit.
Láthatjátok a görög fődámát
Oly fényben, oly sugárzón, mint mikor
Paris szelte át vele a tengert,
S döntötte romlásba Dardániát.
Csönd tehát, mert minden szó csak veszély.

Zene szól, Mephistophilis behozza Helénát, aki átvonul a színpadon

MÁSODIK TANÍTVÁNY
Ez volt hát Szép Heléna, kinek bája
Tróját tíz év háborúba igázta?
Szellemem túl primer dicsérni őt,
Kit sikeréért egy világ csodál.
HARMADIK TANÍTVÁNY
Nem csoda, hogy felajzott görögök
Tíz évig dúltak e hölgy jogáért –
Földöntúli szépsége nem vitás.
ELSŐ TANÍTVÁNY
Most, hogy láttuk a Természet remekét,
Mihez minden csak tükörkép, remake,[38]
Elhagyunk, de e dicső tettéért
Legyen áldott Faustus örökké!
FAUSTUS
Isten veletek, ugyanezt kívánom.

Tanítványok el. Jön egy öregember

ÖREGEMBER
Ó, Faustus, bárcsak volna erőm[39]
Visszatolni kizökkent lépteid
Az életbe futó tiszta pályára,
Hol égi hajlék a végállomás.
Szakadj, szív, hullj, vér és könnyel vegyülj,
Könnyel, mit aljas és gyűlölt mocskod
Súlya kifordult lelkedből kiperget,
Amelynek bűze lényedet rohasztja
Oly förtelmes bűnök maró mérgével,
Mit nincs részvét, mi onnan kitöröl.
Csak a Megváltó könyörülete,
Ki vérével lemossa bűnödet.
FAUSTUS
Hová lettél, Faustus? Nyomorult,
Mit tettél?
Elkárhoztál; rettegj és halj halált!
Pokol veri ajtód s üvölti rád:
„Itt várunk rád; mindjárt üt az órád!"
Pokoli ár; de megadom, mi jár.

Mephistophilis egy tőrt ad a kezébe

ÖREGEMBER
Várj! Hagyd e kétségbeesett lépést!
Angyalt látok, fejed felett lebeg,
Kezében teli kegyelempohár,
Melyet kész a lelkedbe önteni:
Kérjél kegyelmet, s hagyd a csüggedést.
FAUSTUS
Drága barátom,
Szavaid bódítják elnyűtt szivem:
Hagyj most mázsálni a bűneimet.
ÖREGEMBER
Elhagylak, de nehéz szívvel teszem,
Hintás lelked hóhéra közeleg. *(El)*
FAUSTUS
Nyomorult Faustus, kegyelmet ki ad?
Megbántam, a kétség mégis lehúz;
A győztes pokol már lelkemér' kiált:
Ó, hogy verjem át a csapdás halált?
MEPHISTOPHILIS
Áruló, lelked letartóztatom
Hűtlenségért uralkodóm iránt:
Hasadj,[40] vagy széttépem tudatodat!
FAUSTUS
Jaj de bánom, hogy megsértettem őt!
Kedves Mephisto, kérd uradat,
Megbocsássa önhitt reményemet,
S véremmel ismét megerősítem
A Lucifernek tett korábbi esküt.
MEPHISTOPHILIS
Tedd azt, de szíved már ne verdessen,
Különben őrült bajokba sodor.

---

[38] „Paragon of Excellence".
[39] Az öregember mind az A Quartóban, mind a B Quartóban megjelenik; itt a néhány sorral rövidebb A Quarto szövegét követem. (Az öregember beszédét az ötödik sortól a tizenkettedikig Faustus mondja a B Quartóban.)
[40] „Revolt".

Faustus a karjába döf, és a vérével egy papírra ír

FAUSTUS
Kínozd azt az alja öregurat,
Ki elcsalogatott Lucifertől,
Poklunk legdurvább gyötrelmeivel.
MEPHISTOPHILIS
Hite erős; a lelkén nincs fogás,
De testét kezelésbe vehetem
Néhány eszközzel; csakhogy az mit ér?
FAUSTUS
Egyre még, jó szolgám, hadd kérjelek;
Hogy sóvár szívem vágyát jóllakassam,
Heléna hadd legyen szeretőm,
Az isteni, kit láttam az imént,
Kinek puha ölelése kiver
Minden nyakas ötletet e fejből,
Mi megkeményít Lucifer iránt.
MEPHISTOPHILIS
Ez s bármi más, mit Faustus kíván,
Egy szempillantás alatt teljesül.

Szép Heléna jön újból, és két Cupido között sétál át a színpadon

FAUSTUS
Ez az arc űzött tengerre ezer
Hajót, s égette porba Illium
Egekbe vesző dacos tornyait?
Egy csókoddal tégy halhatatlanná. –
(Megcsókolja)
Ajkad kiszívja lelkemet: ott száll!
Jöjj, Heléna, jöjj, s add vissza nekem.
Hadd bújjak, mert ajkadon ül a menny,
S azon kívül minden csak förtelem.

Visszajön az öregember

Paris leszek, és a szerelmedért
Wittenberget dúlom fel Trójaként;
Az ingatag Menelaoszt kihívom,
A te színeiddel sisakomon.
Achilles sarkán én ejtek sebet,
S egy újabb csókra hozzád visszatérek.
Tündöklőbb vagy, mint az ezer csillag
Csókjában hűsölő esti szellő;
Fénylőbb vagy, mint az izzó Jupiter,
Ahogy szegény Semelé[41] elé állt;
Szebb, mint a menny királya a mohó
Arethusa[42] azúr karjai közt;
És nem kell más, csak te légy szeretőm!

Faustus, Heléna és a két Cupido el

[43][ÖREGEMBER
Elátkozott Faustus, nyomorult ember,
Kizártad lelkedből Isten kegyelmét,
S nem láthatod már égi trónusát!

El]

V. FELVONÁS, 2. SZÍN

Faustus dolgozószobája.
Mennydörgés.
Lucifer, Belzebub és Mephistophilis odafönt megjelennek

[44][LUCIFER
Itt szállunk fel az alvilági Disből
Szemre venni alattvalóinkat,
Lelkeket, kiket a bűn a pokol
Fekete fiaivá bélyegez,
S köztük is Faustus a sztár – hozzád
Jövünk, a lelked testőrként őrző
Örök kárhozattal; itt az idő
Hogy elkobozzam.
MEPHISTOPHILIS
S e sivár éjszaka
Saját házában veszik el Faustus.
BELZEBUB
S mi páholyból nézzük,
Hogy alacsonyodik le az ember.
MEPHISTOPHILIS
Hogyan? – Örülten magyarázkodik,
Mindent összemos, majd szíve vére
Kifagy, bűntudata megöli azt,
S téboly-lázban falnak futó agya
Koraszülött rögeszméket fogan,
Átlépni a Sátánt, de mindhiába:
Gyönyört ebédelt, s kín a vacsorája.
De közel van már az ő Wagnerével,
Legújabb végrendeletét megírta.
Pont itt jönnek!]

Jön Faustus és Wagner.

FAUSTUS
Átfuthattad a végleges verziót;
Kedvedre való?
WAGNER
Csodásan passzol.
S én alázatos robotban neked
Szentelem éltem, szeretetedért.

Jönnek a tanítványok

FAUSTUS
Ezer köszönet, Wagner. Üdv, urak.

Wagner el

ELSŐ TANÍTVÁNY
Faustus mester, furcsán festesz.
FAUSTUS
Ó, uraim!
MÁSODIK TANÍTVÁNY
Faustus, mi rág?
FAUSTUS
Ó, kedves társam, ha úgy éltem volna, mint te, még mindig élnék! De most meg kell halnom örökre... Nézzetek ki, jönnek? Nem jönnek még?
ELSŐ TANÍTVÁNY
Ó, kedves Faustusom, mi ez a félelem?
MÁSODIK TANÍTVÁNY
A sok élvezet melankóliához vezet?
HARMADIK TANÍTVÁNY
A magány csinálta ki.

---

[41] Jupiter szeretője, aki kérésére teljes pompájában jelent meg előtte, mire Semelé a látványtól elhamvadt.
[42] Egy nimfa.
[43] Ez a színt lezáró rész az öregemberrel csak az A Quartóban szerepel, igaz, ott hosszabban, de az öregember első három sora, úgy éreztem, mindenképp idekívánkozik, hogy kellő súllyal zárja a felvonást.
[44] Az V. felvonás 2. szín 1–25. sora csak a hosszabb B Quartóban található. Fordítom, mert teljesebbnek érzem így a cselekményt.

MÁSODIK TANÍTVÁNY
Ha ez a gond, hívunk orvosokat,
S kikúráljuk Faustust.
HARMADIK TANÍTVÁNY
Ez csak csömör, uram. Aggodalomra semmi ok.
FAUSTUS
Úgy a halálos bűntől van csömöröm, mely szétrágta a testet és lelket.
MÁSODIK TANÍTVÁNY
Ugyan, tekints, Faustus, az égre; Isten kegyelme végtelen.
FAUSTUS
De Faustus vétke megbocsáthatatlan. Az Évát kísértő kígyó remélhet, Faustus nem. Ó, uraim, hallgassatok türelemmel, és ne remegjetek! Bár szívem még hevesen ver, és rebegve emlékszik arra, hogy harminc évig e padokat koptattam – ó, bár sose látták volna szemeim Wittenberget, sose faltak volna könyveket! –, és hogy a csodákat, miket műveltem, lenyűgözve nézte egész Németország, mit Németország, az egész világ: s most a csodákért kell Németországot s a világot elvesztenem, sőt magát az Eget, az Eget, Isten székhelyét, az áldottak trónusát, az örömök Paradicsomát, s kell a pokolban kucorognom örökre – a pokolban, jaj, a pokolban örökre! Drága barátaim, mi lesz Faustusból a szakadatlan pokoltól?
MÁSODIK TANÍTVÁNY
Faustus, mégiscsak hívnod kéne Istent.
FAUSTUS
Hogyne, azt az Istent, kit megtagadtam! Istent, kinek blaszfém dolgokat szóltam! Ó, édes Istenem, hogy szeretnék sírni, de a Sátán ül a könnyem ágán! Ömöljön vér a könny helyett! S folyjon ki vele lelkem és életem! – Ó, a dög ráült a nyelvemre! Összekulcsolnám kezem; de nézzétek, lefogják, lefogják mind a kettőt!
MÁSODIK TANÍTVÁNY
Milyen dög, Faustus?
FAUSTUS
Ördög. Hát Lucifer és Mephistophilis. Ó, uraim, a lelkemet kitettem a sikerért! Most viszik.
MINDANNYIAN
Isten nem hagyja!
FAUSTUS
Isten hagyta, bizony, s Faustus megtette; húsz és négy év múló örömért Faustus elbukta az örök üdvöt és boldogságot. Mindezt írásban is rögzítettem, folyó véremmel: a határidő lejárt; ütött az óra, jönnek értem.
ELSŐ TANÍTVÁNY
Miért nem szóltál időben, hogy papok imádkoztak volna érted?
FAUSTUS
Azt hiszed, nem járt eszemben? De az ördögök világossá tették, hogy darabokra tépnek, ha Istenhez fordulok; hogy tokkal-vonóval, testtel s a bennlakóval együtt visznek azonnal, ha akár csak fülemet az Úrra hangolom. Most pedig már késő. Urak, ajánlom, menjetek, ha egy darabban szeretnétek.
MÁSODIK TANÍTVÁNY
Mégis mit tehetnénk, hogy megmentsük valahogy?
FAUSTUS
Ne rólam fecsegj, mentsd a bőrödet. Távozzatok.
HARMADIK TANÍTVÁNY
Isten erőt ad. Faustusszal maradok.
ELSŐ TANÍTVÁNY
Csak kísérted Istent. Menjünk a szomszéd szobába, és ott érte imádkozzunk.
FAUSTUS
Imádkozzatok értem, imádkozzatok, de bármi zajt hallotok, be ne gyertek, mert én menthetetlen vagyok.
MÁSODIK TANÍTVÁNY
Imádkozz, és mi is imádkozunk, hátha az Isten megkönyörül.
FAUSTUS
Viszontlátásra, uraim. Ha reggel még élek, jelentkezem. Ha nem, Faustus pokollá ment.
MINDANNYIAN
Viszlát, Faustus.

Tanítványok el

[45][MEPHISTOPHILIS *(fentről)*
Nos, Faustus, az ég elszállt örökre;
Szemed előtt lebegjen a pokol,
Az lesz már otthonod, ahol lakol.
FAUSTUS
A te démoni csábító munkád
Ásta örök boldogságom sírját.
MEPHISTOPHILIS
Bevallom, Faustus, s örvendezek;
Mikor te az ég felé ömlengtél,
Én voltam a gát; mikor az Írás
Magvát kerested, én lapoztam el,
S csíptem a szemed. –
Mit sírsz? Késő. Edd magad. Jó utat!
Ki földön nevet, pokolban mulat.

Lucifer, Belzebub, Mephistophilis el.]
Tizenegyet üt az óra

FAUSTUS
Hogyan tovább,
Életed egy röpke óra maradt,
Aztán mindörökre elkárhozol!
Ti égboltot mérő csillagok: állj;
Repedjen az idő, s ne legyen éjfél;
Természet, ne hunyd le szép szemed, s szülj
Örök napot, vagy nyújtsd ki ez órát,
Hogy év, hó, hét, árva nap legyen,
Hogy Faustus térden állva mentse lelkét!
Ó lente, lente currite, noctis equi![46]
Csillag nem áll, idő fut, óra üt,
Ördög jön, Faustus pokolra száll.
Istenhez fölfutok! – Vissza ki ránt? –
Ott, Krisztus vére ömlik szét az égen!
Egy csepp megvált, fél csepp: ó, Krisztusom!
Krisztus nevére szívem hogy döföd!
Krisztus, itt va... – ó, Lucifer, de fáj! –
Hol van? Elment. Karját kinyújtja Isten,
S haragosan ráncolja homlokát!
Hegyek és dombok rám boruljatok,
S fedjetek el Isten haragja elől!
Nem! Nem!
Akkor egyenest a földbe futok:
Föld, nyelj el! Ó, nem lesz óvóhelyem!
Csillagok, ti kisdedként ringattatok,
S ti vonzottatok pokolba, halálba,
Rántsatok most föl mint emberpárát
Szakadatlan felhők korgó gyomrába,
Hogy amikor a légbe kiokádtok,

[45] Az A Quartóban az itt következő Mephistophilis és Faustus közötti párbeszéd nem szerepel (a *tizenegyet üt az óra* színpadi instrukcióig). Ugyanakkor e rész nélkül a szín elején „odafönt" helyet foglaló fő ördögök függőben maradnának; e rész fontos abból a szempontból is, hogy tiszta vizet önt a pohárba kettejük viszonya tekintetében.
[46] Ovidius: *Amores* (Marlowe gyönyörű és úttörő Ovidius-fordításairól is híres).

Deres pofátok úgy köpje ki testem,
Hogy lelkestül csak a mennybe essen!

Üt az óra

Ó, a félórám! Mi maradt, lejár hamar.
Isten,
Ha lelkemen nem is könyörülsz,
Hát Krisztusért, ki vérét adta értem,
Törd meg fájdalmam végtelen láncát:
Uljön Faustus pokolban ezer évet,
Százezret is, csak váltsd ki a végén!
De átkos lélek időtlen ténfereg:
Mért lelkes állatnak teremtettél?
Mért halhatatlan, mit belém tettél?
Ó, hogyha igaz volna csakugyan
Pythagoras Metempsychosisa,
Lelkem csak kiszállna, s már be is állna
Szolgálni egy brutális állatot!
Boldogok a vadak, mert ha kimúlnak,
Tompa lelkük elemekké porzik,
Az enyém örökké él, s tűz eszi.
Apám és anyám, átkozott legyen!
Nem, Faustus, átkozd önmagad és
Lucifert, ki a mennyekből kitépett.

Az óra elüti az éjfélt

Üti, üti! Test, most légy levegő,
Vagy visz, visz a pokoli jótevő!
Ó, lélek, kicsi vízcseppekbe törj,
S tengerbe fuss, hol senki sem gyötör!

Mennydörgés; jönnek az ördögök

Ó, Istenem! Ne nézzetek ily vadul!
Sátánok, viperák, több levegőt!
Rohadt pokol, ne nyisd pofád! Várj még!
Könyvek égnek! – Jaj, Mephistophilis!

Elragadják

V. FELVONÁS, 3. SZÍN[47]

[*Jönnek a tanítványok*

ELSŐ TANÍTVÁNY
Urak, gyertek, nézzük meg Faustust,
Ily szörnyeteg éjt nem látott ember
Soha, mióta világ a világ.
Fül nem hallott még rettegőbb sikolyt;
Reméljük, megúszta egyben.

MÁSODIK TANÍTVÁNY
Jó ég! Faustus tagjai ezek,
A Halál tépte szét saját kezével.

HARMADIK TANÍTVÁNY
Az ördögök tették, kiket szolgált:
Úgy éjfél és egy között én 'asszem,
Hallottam az ő segélysikolyát,
S azon nyomban a ház lángba borult
Az átkozott dögök rémes dühétől.

MÁSODIK TANÍTVÁNY
Nos, bár Faustus ilyen véget ért,
Kereszténynek gyászon túli halált,
Mivel tudós volt egykor, kit csodált
Bölcs lénye varázsáért a világ,
Végső útra visszük végtagjait;
És minden diák talpig feketében
Állja körül komor ravatalát.

Mind el]

V. FELVONÁS

UTÓJÁTÉK

Jön a kórus

KÓRUS
Oda a fa, mi telt lombot ígért,
Így hamvadt el Apollo babérága,
Mely körülfonta e nagy koponyát.
Faustus nincs: nézd e pokoli bukást,
S ha bölcs vagy, sötét sorsa megtanít
Nem kóstolni a tiltott dolgokat,
Mik a nagyravágyót mélybe csalják,
S a felsőbb hatalmak ezt nem bocsátják.

El

Terminat hora diem; terminat Author opus.[48]

---

[47] Csak a B Quartóban szerepel.
[48] „Az óra befejezi a napot; az író befejezi a művet." (Tartósnak bizonyult az a hiedelem, hogy Marlowe éjfélkor fejezte be művét; mikor Faustus is története végére ért.)

VÉGE

Kiadó: Színház Alapítvány. Felelős kiadó: Koltai Tamás. Készült a Multiszolg Bt. (Vác) nyomdájában